

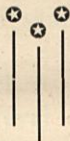
HENKIPATTO
SUURI RIKOS

542

HENKIPATTO

SUURI RIKOS

TYÖMIEHEN KIRJAPAINOSSA, SUPERIORISSA, WIS., 1921

Sisällys:

Suuri rikos
Hymyilevä pirullisuus
Puolikuolleen proletariaatin ruumiillistuma
Valkoinen ritarillisuus
Kotiin
Kunniakysymys
Herrasväki meni saareen
Ruumiinryöstäjä
Suur-sodan soturi
Marty — marttyyri
Jeanne Labourbe
Marseljeesi
Kohtaus piilopirtissä
Huonosti haudattuja
Kansa luomistyössä

MOTTO:

Te unhoon ette häivy, nyyhkijät siellä,
perikadon ja kauhun ja onnettomuutenne yössä,
te, jotka hoiputte ristin ja tuskan tiellä
ja näätte pyövelit rankaisematta työssä.

Ei, ei tuhat kertaa, pääsinpäivänne koittaa,
joskohta sen nousu on vitka, joskohta se viipyy:
sama ylhä aatehan mailmaa haltioittaa,
mi leirienne harmaudessa nyt hiipyy.

Sama kannustaahan mailman kansoja huuma,
mi teidätkin nosti pyövelivaltoja vastaan,
jo käyhän ympäri mailmaa kamppailu kuuma,
min alkusoittoa taistonne ainoastaan.

Punavaatteen nostain, mi vaipui kanssanne vereen,
käy eespäin rynnäten kansat voitosta voittoon.
Vihur ulvova myrskyn on loihtinut massojen mereen,
päämäärään poljetut kohta jo pääsevät loittoon.

Pian herroina herjatut luokat on kaikkien kansain,
ja silloin taittuva on myös teidänkin teljet,
ota murtuva kuolon ja laantuva ahdistus ansain.
Oi, unhoon ette häivy te, nääntyvät veljet!

SUURI RIKOS

I.

Kerrankin!

Kulmalassa olivat kakarat tavalliseen tapaan-
sa kirkuneet kuin kaijakat. Ne olivatkin aina ää-
nessä. Päivisin se nyt vielä meni joiinkin. Mutta
iltaisoin — ja niin pitkiä kuin illat olivat, kun ei
ollut minkäänlaista valonkeinoa, ei niin minkään-
laista: kahden kolmen ajoissa "päivällä" alkoi
pimetä ja sitä kesti sitten yhdeksään asti aamulla:
kahdeksantoista tuntia yhtämittaista pimeyttä,
yhtämittaista kyyröttelyä —, niin oliko sitten ihme,
jos lasten ärinä kävi kiusottavaksi. Se on muuten-
kin niin ikävää. Saatikka sitten kun tiesi mistä
niiden levottomuus johtui: ruuan puutteesta, leivän
puutteesta, valon puutteesta, kaiken puutteesta.
Ja se oli sitäkin tuskastuttavampaa, kun itsekin
oli niin ärtyinen ja herkkä kaikelle. Nälkäinen
ruumis värähti jännitettynä kalvona pienimmästä-
kin risahduksesta. Mitä sitten sellaisesta yhtä-
mittaisesta kirkunasta. Telmisivät edes, kuten en-
nen. Mutta ei: lasten energia näytti enää jaksä-
van ilmetä vain vaikerruksena mutta sinä sen itse-
pintaisempana. Ja mitä apua siitä sitten oli? Ei
niin kerrassaan mitään. Kuluttivat siihen vain
loppujakin voimiaan.

Vaikka eihän tässä ollut apua mistään muustakaan. Oli perin perästäkin tullut perimmäinen seinä eteen. Tähän astihan sitä sentään oli tultu toimeen joiinkin — niin Kulmalassa kuin muissakin sahayhteiskunnan mökeissä. Sahasta kyllä ei ollut enää vuosiin ollut mitään taikaa. Koko tuo valtava laitos äänettömine törröttävine suojineen, savupiippuineen ja kymmenien miljoonien arvoisine varastoineen näytti pystyvän enää ylläpitämään vain herransa. Näiden loistoauton huohotus olikin ainoa elonmerkki tuosta valtaisasta laitoksesta. Mutta työväki. Sen se oli jo vuosia sitten ripoit-
tanut jumalan tuuleen kuin — sahajauhon. Työväki oli saanut luvan katsoa itse eteensä. Työväen oli täytynyt yrittää katsoa eteensä. Ja työväki meni Muurmanskilta, Viaporista ja Moskovon takaa hakemaan leipää nälkäisten kakarain suuhun, ja palasi takaisin ryysyisenä, täisenä ja tautisena. No, joka oli kestänyt, joka oli sietänyt, joka oli jaksanut puskea oikein pirusti, hänellä oli joku määrä rupliakin, mutta niillä ei tehnyt mitään. Ei rahallakaan saanut ruokaa muut kuin sahan herrat. Ne jaksivat maksaa enemmän.

Kunnes nyt oli mennyt kerrassaan kaikki tiet tukkoon. Niin Kulmalassa kuin muissakin mökeissä. Mutta varsinkin Kulmalassa.

Kulmala näet ei ollut mikään erin miehekäs mies. Kyllä hän työtä puski siinä kuin toinenkin. Vieläpä piti aivan luonnollisena, että työväen oli pidettävä yhteiskuntaa yllä ja huolehdyttävä, ettei sahan herrain tarvinnut kävellä eikä kokea muuta-
kaan harmia. Mutta se oli surkeampaa, ettei

hänen päähänsä mahtunut mitään muuta. Niinkuin nyt että pitäisi sitä työväelläkin sentään olla varmuus edes jokapäiväisestä leivästä, vaikkapa nyt ei haviteltaisikaan loistoautoja. Ja siitä johtui, että hän oli koko ikänsä saanut olla kaikkein huonoimmalla puolella. Ne pienemmät edun rippeet, joita hän joskus olisi voinut tavoitella, ne tietysti sieppasi aina toimekkaampi. Säännöllisissä oloissa meni kaikki sentään edes niin ja näin: tunsi nahoissaan mihin ei kyennyt. Mutta annas kun tuli esim. työtaistelu. Silloin hän oli kerrassaan tuuliajolla. Herra jesta, sehän oli ihan tavatonta. Miksei, kyllähän työväki oli oikeassa, eihän sitä lisäpalkka ja lyhempi työaika pahaa tekisi, mutta eihän sitä sentään niin pitäisi. Lakko, pelkkä sen ajattelemisenkin ihan pyörnytti päätä. Eihän työväen toki sopinut mennä niin pitkälle. Puhua kauniisti ja tuoda edes, että niin ja niin on asianlaita, herra inspehtööri. Ja jos se ei auta, niin — se ei auta. Siinä kaikki. Siinä Kulmalan luokkakatkismus. Ja mene ja tiedä: ilman muijaansa hän kukatiesi olisi joutunut vaikka lakkopetturiksi. No, miksi pane-tella. Ehkäpä ei. Mutta varmaa vain on, että eukko se monesti oikealla hetkellä tyrkkäsi.

Ei, miehekäs ei Kulmala juuri ollut, ja varsinasta sankaruutta ei hänen ajan muutenkin ennen aikaansa ravistuttamaan nahkaansa mahtunut, ei niin hiventäkään.

Se nähtiin nyt parahiksi. Oli puhjennut luokkasota. Silmittömän verenhimon kannustamina, kerta kaikkiaan päättäneenä nujertaa viime aikoina tyytymättömäksi käyneen maan työväenluokan par-

veilivat suurrahakkaiden, suurkeinottelijain, suurnylkijäin ärsyttämät yläluokan sakka-aineokset hampaisiin asti aseistettuina työväenkeskuksia kohti. Vyöryi aikakauden loka valmiina hautaamaan alleen yhteiskunnan hyödyllisen osan. Tarttuivat aseisiin varsinaiset veijarit, joille lähimmäisen henki ja omaisuus ei koskaan ollut merkinnyt mitään, mutta tarttuivat myös muut sellaiset aineokset, jotka tiesivät aikansa koittaneen, jotka tunsivat käyvänsä tarpeettomiksi, ellei ajoissa pistetty puukkoa sen luokan kurkkuun, jolla oli kieltämättömin, niin, jolla yksin vain oli oikeus astua ylitsevuotavan elämän pitopöytään, mutta joka tähän asti ja varsinkin viime aikoina oli saanut kaluta luita, joita sille oli viskeltä kuhnurein lihapadoista.

Oli puhjennut luokkasota, ja eri paikkakuntain työläiset puolestaan riensivät puolustamaan keskuksiaan. Niinpä kaikki Kulmalankin toverit. Koko sahayhteiskunta tyhjäksi yhtäkkiä miesväestä. Jäi jäljelle vain joku järjestelmän kypsäksi pilaamattamuna, joku hajallinen visvakupla. Onhan joka kylässä oma hullunsa ja viisaansa, joka useimmiten merkitsee samaa. Täytyy myös olla Juudaksensa — kuka sitten antaisi ilmi tovereitaan ja kiipeisi näiden ruumiiden yli armopaloille. Jäi jäljelle vain nämä akanat ja — Kulmala, saamaton ystävämmme. Muut liittyivät punakaartiin. Ja jos kaartissamme oli urhoja — ja kuka sitä enää kieltää —, niin niitä eivät olleet vähemmän sahalaiset. Tekisipä ihan mieli sanoa, että jos punakaartissa olisi ollut enemmän tätä samaista ainesta, joka ei kyllä ollut niin erin selvillä mitä Bebel oli sanonut

Stuttgartin puoluepäivillä tai mitä joku muu kelpo sosialidemokratinen teoretikko oli lausunut joillakin muilla puoluepäivillä, mutta joka tiesi mitä työttömyys ja mitä nälkä ja nälän vaivoissa vaikeuteleva lapsijoukko tahtoo sanoa, mitä merkitsee ylenkatseiset potkut ja mitä merkitsee rähmiä kuin eläin maailmannavalta toiselle, mitä merkitsee maleksiminen Muurmanskilla, Viaporissa ja Moskovan takana, mitä merkitsevät ryysyt ja syöpäläiset ja taudit — kaikkalainen työläiskurjuus samaan aikaan kun sahanherrat ja kaikki muut herrat hykertelevät hyppysiään ja voivat niin hyvin, ettei milloinkaan ennen; — työläisryhmä, joka paremmin kuin ehkä mikään muu Bebelittäkin tiesi, että työväkeä nyljettiin, petkutettiin ja kuristettiin ja että se nyt oli päätetty kartakaikkiaan painaa suohon suolivöitä myöten, antaa sille kuulaa kalloon, ja joka ymmärsi, ettei tätä kaikkea väkivaltaa vastaan löytynyt muuta kuin yksi keino: *väkivalta* ja joka sen takia tappeli urheudella sellaisella, ettei siitä ole aavistustakaan niillä kaikellaisilla, jotka nyt piipittelevät heikon äänensä sorruksiin "urotekojen" johdosta, jotka useimmiten supistuivat aseettomien työläisten murhiin ja taskuvarkaan toimiin; — niin, tekisi ihan mieli sanoa, että jos punakaartissa todella olisi ollut enemmän *tätä* ainesta, niin, vaikkapa nyt ei olisi saavutettu voittoakaan, olisi peli kuitenkin pysynyt tasaväkisempänä ja maa olisi ajoissa vapahtunut monen monesta Sippolasta ja minkä nimellisiä ne kaikki yläluokan siunaamat työläisten ammattitappajat ovat.

Mutta miksi hengästyttää itseään rientämällä tapausten edelle.

Palatkaamme takaisin Kulmalan könsään, missä lapset on parahiksi saatu nukkumaan ja kaikesti uneksivat kaurankuorikannikoista — edes uneksivat.

Mutta vanhemmat eivät nuku. Valon puutteessa oli jo aikoja sitten maattu kassaan, ja tyhjä maha ja toivoton mieliala, niistä ei päänalaiseksi. Lisäksi oli sähköä ilmassa. Riittihän luokkasodasta puheen aihetta loppumattomiin. Asia oli kuitenkin Kulmalan mielestä jo jauhettu päähän saakka. Käänsi siis kylkeä ja oli nukkuvinaan. Mutta muijan mielestä ei oltu edes kajottu *pääasiaan*. Makasi harrittaen apoavoimin silmin sysipimeyteen ja pohti. Äänettämyys. Kuului vain viimeisiään veisaavan kellon avutonta, ontuvaa naksutusta.

Ei voinut kuitenkaan Kulmalaska enää pidättää itseään, vaan tyrkkäsi miestänsä kylkeen ja tokaisi:

— Jokos nukut?

No, Kulmala ei nukkunut, mutta aavisteli, että parempi hänelle, jos olisi nukuksissa — sen oli akan äänessä jotakin, joka oli omiaan hermostuttamaan, ja siksi toiseksi, jos hän tahtoi olla oikein suora, niin täytyi hänen itselleen myöntää mistä oli kysymys. Yritti kuitenkin ensin olla nukkuvinaan, mutta heitti tehettelyn kesken — kuten tavallista — ja kiusaantuneena melkein ärähti:

— Enhän minä tässä.

— Niin, sitä minä vaan, että mitäs sinä ajattelet: meinaatko *sinä* jäädä kotiin?

Ja siinä se sitten oli mitä Kulmala oli pelännyt kuin ruttoa. Tietysti, tietysti se muija nyt sorkkimaan, että *hänenkin* muka. Ähisi. Mutta sitten yhtäkkiä ilahtui. Tuli mieleen "rauhallinen kehitys", josta oli kuullut erään hänen laillaan kotiin jääneen veitikan suurella ponnella puhuneen. Sanoi sen takia:

— Tiedä siitä aseellisesta toiminnasta. Minä olen niitä rauhallisen kehityksen miehiä.

Sanoi, mutta onnettoman vaisusti: täytyihän muijan korvan eroittaa siinä falskin soinnun, ja sitä paitsi ymmärsi hän jo sanoessaan, että kelpasi sitä nyt eukon haukata siihen kiinni. Vetä tulkuttomana peitonriekaleen korvilleen ja rukoili jumalaa muutta mutkitta uuvuttamaan muijan uneen. Mutta eihän köyhää jumalakaan kuule.

— Kyllä se rauhallinen kehitys tiettään, intti vaimo. Tässä on nyt meillä rauhallista kehitystä enemmän kuin kylliksi. Tässä me itse kääntelemme nälkäisinä kylkeämme ja lapsia taas käy yhä vaikeammaksi petkuttaa uneen huomispäivän olemattomalla suunavauksella, eikä sen lisäksi ole edes pienintäkään ansion eikä leivän toivoa mistään. Näin on nyt, mitä sitten, kun lahtarit pääsevät tekemään selvän: silloin on meillä ja muilla edessä kerrassaan haudan rauha.

— Hautaan sitä pääsee tappelussakin, järkeili Kulmala peiton alta.

— Aivan oikein, mutta silloin ei sinne kompuroi ehdon tahdon.

Mitäs Kulmala siihen? Tiesihän hän itsekin olevansa suuri kekkuli. Mutta vaikka hän olikin

sellainen tuontuonananen, oli hänellä kuitenkin eräänlaista kunniantuntoa. Hän oli kautta aikojen kärsinyt siitä, että perheellä oli niin huonosti, että vaimo ja lapset kävivät niin kehnosti puettuina ja kärsivät puutetta. Peijakastako hän itsestään, mutta perhe, mutta vaimo, ja vielä sellainen topakka ja viisas vaimo. Kerrankos oli kuuma katkeruuden kyynel vaivihkaa kihonnut tämän takia hänen silmiinsä, kerrankos hän oli manannut itsensä maan alle, itsensä, mutta ei riistojärjestelmää, ei riistäjiä. Ja tämä kunniantunto se taaskin heräsi — olihan vaimo oikeassa: eihän ollut tällaisesta "rauhallisesta kehityksestä" minnekään. Tällainen kehitys vei kerrassaan päin mäntyä. Kävi sen takia käsiksi itse asian ytimeen:

— Minusta ei ole tappelijaksi.

— Kyllä hätänsä edestä loikasee. Eiväthän ne muutkaan mitään sotamiehiä ole.

— Mutta niillä on kurssia.

Ja siihen ei vaimolla taas ollut mitään lisättävää. Mutta sitten hoksasi:

— Mene punaiseenristiin! Olethan siten edes mukana. Mutta tämä tällainen ei vetele. Ei passaa, että sinä venyt täällä kotona, kun *miehet* panevat nahkansa alttiiksi sinunkin puolestasi. Mene punaiseenristiin!

Ja kuinka ollakaan: itse Kulmalallekin alkoi seljetä mikä vaimolle heti paikalla.

— Niin, onhan se niin, että jos tällainen alempi kansa jotakin meinaa, niin täytyy kaikkien olla yksistä puolin, niinkuin herrainkin, ja vielä suuremmallakin syyllä: nämähän olivat lukeneita ja

oppineita, näillä oli rahaa ja vehkeitä, osasivat kaikki konstit, hätäkös niiden oli yrittää tehdä köyhemmästä kansasta hampputa. Mutta ei se ollut vielä kirkossa kuulutettu, kunhan minäkin tästä, — hymähteli Kulmala, ja hänen tuli pitkästä aikaa oikein hyvä olla. Tiesi kerrankin ihan tarkalleen mitä piti tehdä, pääsi tasapainoon oman itsensä kanssa, kunnioitti itseään, ja — kunnioitti vaimoaan, joka oli niin jumalattoman ymmärtäväinen.

Ja ennenkun hän hoksasikaan, oli hän vaipunut mitä sikeimpään uneen. Rauhallinen omatunto näet — se se vasta pielus on, parempi kuin untuvaspatja, jolla murhavaistojen raiteilta suistama kyläinen kuhnuri unettomana väänteleksen.

II.

Ja aamulla varhain kompuroi hän ylös. Puki pimeässä vaateriekaleet päälleen, kuhki tovin ja lähti sitten hiihtelemään kohti läheistä kaupunkia, mitä seudun työläisten oli määrä puolustaa. Hiihteli kireänä pakkasaamuna viuhuvan viiman purressa vaillinaisen vaatekerran läpi nälän riuduttamaa ruumista ja saamatta lähtiessään lämmitteeksi muuta kuin eukon yksikantaisten hyvästelyn:

— Ja sano nyt niille muille meidän kylän miehille, etteivät pelaa sikaa, ja tule sitten takaisin, kun olette antaneet lahtareille kalliin ajan lisäystä.

Tuli kaupunkiin ihan yhdennellätoista hetkelä, sillä jo matkan päähän kuuli hän kiivasta kivääriammuntaa, ja päästyään perille sai hän kuulla, että ne jo oikeastaan kolmelta taholta piirittivät sitä, että kaikki miehet oli jo komennettu ja että

kaikki kiväärit oli jo jaettu, niin ettei hänelle enää voitu antaa mitään.

— Sepä se nyt vasta oli harmin paikka, tokasi Kulmala tyytyväisenä. Mutta ainahan siinä punaisessaristissä sentään miestä tarvitaan? tutkasi hyvilläin.

— Niitä juuri tarvitaankin, kun kaikki tahtovat tapella.

Sai sitten tietää mille suunnalle heidän kylän komppania oli marssitettu, ja lähti pyrkimään sinne.

Taistelu oli joka suunnalla täydessä käynnissä. Piirittäjillä oli joitakuita tykkeitä, jotka ulvahtivat tuon tuostakin, mutta tuntuivat kovin vaarattomilta. Sen sijaan oli kiväärituli ankara. Mutta sekin kuulosti lastenleikiltä konekiväärien räiskeeseen verraten. Se oli oikein ilkeää. Jossain kauempana, nähtävästi vihollisen puolella rähisivät saksalaiset kuulakoneet ärsyttävän hanakasti: ta ta ta ta ta ta ta, mutta lähempänä, jossakin aivan kummallisen lähellä venäläiset mittamääräisesti mutta ikäänkuin rauhoittaen: no no no no no no no. Ja joka hetki ammunta yhä vain kiihtyi. Tuon tuostakin tulla vihelsi harhakuula: fiuuh, kunnes nakshti johonkin seinään tai sähköpylvääseen tai rämähti jostakin ikkunasta sisään. Leikki oli ihan hirvittävää.

Kulmala oli kuin horkassa. Mitä pitemmälle hän ehti, sitä hankalammaksi kävi käynti.

— Taisin vähän hiihtomatkalla väsähtää, lohdutteli hän itseään, mutta tiesi, että pelonkaarella ne polvet niin merkillisesti notkahtelivat.

Oli jo päästä kaupungin kolkkaan minne pyrki kun samassa pari punaisenristin miestä ajoi ohi haa-

voittunutta kuljettaen. Olivat oman puolen miehiä. Verta tiukkui reen pohjilta. Kulmala heille viittiloimaan ja toimittamaan asiaansa. Pysähtyivät kesken kiirettä sen verran, että osoittivat Kulmalalle "työmaan". Mutta kehoittivat kiirehtimään. Siellä oli jo joukko haavoittuneita korjattavana, sanoivat ja samassa jo mennä pyyhkäsivät pyrynä. Oli kiire. Työläishenki oli *kerrankin* kurssissaan.

Kulmalakin vaapertamaan eteenpäin. Mutta kun pääsi kadunpäähän, missä alkoi aukea, rupesi arveluttamaan. Kuulia rapisi ihan satamalla. Jostakin läheltä kuului tappelun melske, mutta miehiä ei näkynyt missään. Silloin tällöin vain vilahti lumihangessa mustia varjoja ja kauempana olevain yksinäisten rakennusten seinustoilla liikehti pienempiä miesparvia. Nyt vasta Kulmala hoksasi, että tässä olikin kysymyksessä sellainen usiaikainen sota, jossa vastustaja ei koskaan näe toistaan. Lähti hiipimään pellonojan muodostamaa syvännettä eteenpäin, kunnes taas tuli vastaan miehiä, jotka toivat haavoittuneita. Sai näiltä punaisenristin nauhan käsivarteensa, kun ei ollut huomannut lähtiessä varata mukaansa. Lähti eteenpäin ja saavutti vihdoin perääntymässä olevan ketjun. Tavoitti samassa myös punaisenristinväkeä. Mutta nyt oli leikki poissa. Oli mentävä yhä eteenpäin. Siellä jossakin linjojen välissä virui punaisia haavoittuneita. Oli mentävä sinne. Ja yhä oma väki perääntyi ja valkoisten ketju tuntui lähestyvän.

Kulmala hiiviskeli onnettomana eteenpäin. Ristituli oli kehittynyt raivoisaksi ja kuulat lauloivat niin pahaennustavasti. Ja samalla särisi kor-

vissa kaikellaiset huudot, käskettiin ja komennettiin kiihkeillä, käheiksi käyneillä äänillä, kuului myös kirouksia, kirahduksia ja voivotusta. Ja kaikki tuntui niin luonnottoman oudolta. Nyt paisui melske kerrassaan humaavaksi. Kulmalan korvat menivät lukkoon huudoista ja paukkeesta. Hänen säikähdyksen sumentamain silmiensä ohi vilahteli joukostaan jääneitä punaisia, mutta myös valkoisia. Sitten eroitti Kulmalan korva valkoisten puolelta hirvittävää sadatusta. Joku ärjyi siellä äänensä sorruksiin, ja sitten vyöryi valkoinen laine taaksepäin, ja tuolla taas jo vilahteli punaisia. Taisteltiin jokaisesta tuumasta maata tai — hankea vaihtelevalla onnella. Ja tätä kaikkea seurasi Kulmala maaten tylsänä syvennyksessä, mihin oli taistelun lamauttamana huomaamattaan lyhythistynyt.

Mutta sitten pälkähti hänen päähänsä, että hän varmaan näytteli hyvin naurettavaa osaa. Sen sijaan että olisi auttanut haavoissaan viruvia tuntui hän ikäänkuin odottavan, että joku hyväsydäminen kaveri tulisi ja korjaisi hänet. Juolahti mieleen vaimo, ja alkoi hävetä. Rupesi kompuroimaan ylös. Mutta juuri kun oli päässyt kontilleen, äkkäsi muutaman sylen päässä jonkun makaavan liikkumattomana maassa. No, siinä hänellä nyt haavoitettu kuin taivaasta. Ja kas: yhtäkkiä hän sai taas langanpäästä kiinni. Tämähän se juuri kuului hänen virkaansa. Korjata haavoittuneita. Kuinkas hän niin olikin tullut unhoittaneeksi koko asian.

Ja sanoin selittämättömän innostuksen vallassa, ellemme sanoisi sankaruuden puuskassa, nousi hän ylös, riensi maassa makaavan luokse, koppasi

tämän syliinsä ja lähti viemään "sidottavaksi". Kuulat vinkuivat kahden puolen, muttei hän niistä välittänyt. Riensi vain reippaasti eteenpäin. *Sehän kuului hänen virkaansa.*

Loi mennessään katseensa kannettavaansa. Tämäpä vasta nuori ja hintelä. Ihan poikanen. Ja kummallisinta oli, ettei "miehessä" näkynyt naarmuakaan eikä liioin ainoatakaan veripilkkaa. Mutta aivan kylmän kohmettama tämä oli. Ja mitäs ollakaan. Päästyään kaupunginlaitaan juolahti Kulmalan päähän, että parin korttelin päässä hänellä oli tuttava työläisperhe. Mitäs jos veisikin "haavoittuneen" sinne — lähempään sitomapaikkaankin kun oli niin pitkä matka eikä hevosmiehiä näkynyt missään. Ja entäpä: jos "mies" ei ollutkaan haavoittunut. Tuumasta toimeen. Kantoi tämän tuttaviinsa. Nämä asuivatkin hyvässä, suojaisessa paikassa. "Haavoitettu" laskettiin keittiön lattialle, ja nyt riisumaan tätä. Ja kun potilas oli tarkkaan tutkittu, huomattiin, ettei hänessä todellakaan ollut naarmuakaan, ja huomattiin vielä lisäksi hieman muutakin, nimittäin, että tämä oli — valkoisia, koulupojanräähkänä muudan. Mutta entäs sitten? "Haavoitettu" kuin haavoitettu. Se punainenristi, sehän on puolueeton, sehän hoivaa kaikkia.

Ja niinpä ruvettiin poloista sulattelemaan ja lämmittämään. Oikein kuumennettiin maitotilkka — ja se oli siihen aikaan kultaa. Sattui siinä sitten "miestä" tumpuloidessa varahtamaan jokin paperinliuskakin taskusta. Se oli kirje äidille, missä liikkuvasti kuvattiin kuinka sen kirjoittaja oli nuoresta iästään huolimatta päättänyt taistella viimei-

seen veripisaraan isänmaan kalliin vapauden puolesta venäläisiä ja suomalaisia rosvoja ja murhamiehiä vastaan. Näitä tällaisia kirjeitähän kirjoiteltiin siihen aikaan. Mutta mitäs niistä.

Alkoi pojan vintiö siitä hiljakseen tointua. Kauhistui ensin, kun huomasi olevansa "murhaajain ja rosvojen keskellä", mutta rauhoittui nähdessään, että häntä kannettiin kuin kukkaa kämmenellä. Ja jäsenten sulaessa virkistyi kielenkantakin ja nyt kertomaan kuinka hän oli "houkuteltu" valkoisten matkaan ja kuinka hänen sitten oli pitänyt rynnätä, hänenkin, mutta tullut pelko housuun ja nääkähtänyt nietokseen, jolle tielle olisi jäänyt, ellei häntä olisi korjattu. Ja pitihän hänen sitten kiitollisuudesta vielä änkytellä, että oli nyt tullut paremmin "ymmärtämään" koko asian ja ettei hän "koskaan tule unohtamaan" hyvää työtä mikä hänelle näin oli tehty. J. n. e. Tiedetäänhän mitä tällaisessa tilanteessa passaa puhua. Ja kun oli virkistynyt — siinä olikin vierähtänyt jo päivä iltapuoleen: punaiset olivat joutuneet tappiolle ja valkoiset olivat valloittaneet kaupungin —, niin läksi tiehensä. Jätti vain vahingossa coltpistoolinsa. Sen otti Kulmala muistoksi hengenpelastustyöstään. — — —

Oikeastaan voisimme jo hyvällä syyllä panna tähän pisteen, sillä kaikki mikä nyt seuraa on sitä tavallista. Mutta olkoon kuitenkin menneeksi:

Kulmala onnistui palaamaan kotiinsa. Mutta tiedettiinhän, että hän oli kuulunut punakaartiin. Sahan inspehtööri oli paikallisen lahtarikunnan päällikkö. Hän se noppi tuvat puhtaiksi. Saapui pyssymiesten kanssa Kulmalankin könsään. Löysi

hyväkäs vielä coltinkin sieltä. Mies nälkäleirille vain: mars!

Vaimo oli lohduton. Lapset parkuivat päivät päästään. Kaikki oli lopussa. Viimeiset ruuantähteet vietiin nälkää näkeväille isälle. Tämä kiellettiin parahiksi, kun ei enää olisikaan ollut mitään vietävää. Vaimo joutui lapsivuoteelle, lavantauti harvensi perheen.

Isä olisi vihdoinkin päässyt vapaaksi (3 vuotta ehdonalaista ja 5 vuotta kunniattomuutta!), mutta ei jaksanut odottaa niin kauan. Oli liiaksi remppaantunut, liiaksi kauan kärsinyt nälkää jo kotona mutta varsinkin vankileirillä. Kaipasi liiaksi kelpo eukkaan, kaipasi lapsiaan, suri tukkansa harmaaksi, ja tait kalvoivat viimeisenkin energian rahdun. Kuoli.

Sovitti hengellään *suuren rikoksensa*.

Niiden "rikosten" laitahan oli useimmiten niin ja näin, mutta tässä tapauksessa *se oli ilmeinen*.

Sillä voitaisiinhan lyödä vaikka vetoa, että valkoinen pojan vintiö, jonka onnettomasti päivän­sä päättänyt ystävämme pelasti, jatkoi alkamaansa uraa, kun ensi kommelluksestaan pääsi niin vähällä. Oppi paremmin väistämään vaaraa, pysytteli rintaman selkäpuolella, teki siellä sankaritekoja päästä­mällä päiviltä työläisvankeja: sehän oli ihan vaara­ton­ta. Sai sitten vapaudenristin. Se kannusti uusiin urotekoihin. Meni Viroon. Suoritti hirmutöitä ja palasi takaisin mukanaan vaununlasti ryöstösaalista. Auttoi sitten sorrettua Karjalan kansaa jaloilleen: murhasi ja ryösti. Kunnes kommunistisoturi kat­kaisi kantimet. Päästi päiviltä valkoisen ihanne­

nuorukaistyypin. Mannerheim-kultapojan: moni-
murhaajan ja varkaan.

Jolloin tolkuttoman sahalaistoverimme tekemä
suuri rikos vasta tuli lopullisesti hyvitetuksi.

Mutta hyvä kun kerrankin.

HYMYILEVÄ PIRULLISUUS

Armas heräsi silmiään räpytellen suuressa sairassalissa. Sähkövalo huikaisi silmiä, ja sieramia kutkutti eetterin, jodoformin ja lysoolin katku — sairaalahaju.

Viereisessä vuoteessa heittelehti muudan kuumepotilas, ja jostakin kauimmaisesta kuului heikkoa vaikerrusta.

Mutta Armas oli aivan liiaksi heikko tunteakseen mitään säälin tai osanoton tunteita — tunteakseen ylipäänsä mitään muuta kuin että kaikki oli niin oudostuttavan ihmeellistä; avara sali, sähkölamput, pitkät vuoderivit, hoitajattaren sipsutus, ja hän itse — heikkona, avuttomana, ikäänkuin yhä vielä unessa — merkillistä!

Hän tunsu olevansa vasta oikein valveilla, kun typertyneissä aivoissaan juolahti jokin ajatus kodista.

— Kai siellä on nyt äitimuori ikävissään, tuli hän siinä tuumanneeksi, ja sitten alkoivat ajatukset hyppelehtiä kuin oravat — tuttuja äsken elettyjä latuja.

Armas olisi naurahtanut, jos olisi jaksanut, muistaessaan mitä äitinsä oli sanonut, kun hän oli ilmoittanut lähtevänsä sotaan hänkin.

— Mitä siellä kakaroilla tehdään! oli eukko yrittänyt tiuskaten sanomaan. Mutta mielessä oli

ollut tietenkin vallan toista: saisi sitä sentään edes nuorin joukosta jäädä hauskuudeksi kotiin; ihanhan sitä jätetään "talo" kylmille.

Ja niin kylmille koti jäikin, ettei enemmästä väliä: isä ja kaksi vanhempaa veljeä ja sisar olivat lähteneet jo ennemmin, ja lopuksi nyt hänkin. Kummakos siinä sitten, jos äitimuori vähän haikaili ja kyökin puolella pyyhkieli esiliinansa kulmalla silmänurkkiaan erohetkellä. Mutta ei sentään torunut. Sillä olihan naapuristakin lähteneet kutka kynelle kykenivät ja pitkin kylää joka mökistä: kaikkialtahan oli kumousaalto viskannut raatajat punalippujen luo.

Ja ikäkös siinä asian ratkaisi. Jos kerran riensi riveihin jopa hopeahapsisia vanhuksia, niin kuinka rippikouluiässä olevat nuorukaiset olisivat pysytelleet poissa — olihan sitä työssäkin tehtävä suunnilleen aikuisten taksvärkki. Kuinka sitä sitten nyt niin yht'äkkiä olisi jouduttu kakarain kirjoihin, kun *kerran* piti tehdä jotakin itsensä köyhän kansankin hyväksi?

Eikähän sitä äiditkään *niin* ajatelleet, mutta raskaaksihan se kävi. Nuoria ikäänkuin rakastaa aina enemmän.

Ja niin oli Armaskin joutunut luokkasotaan, hänkin "kakara".

Mutta häntä kohtasi kova onni. Jo ensimmäisessä kahakassa päättyi hänen sotaauransa.

Se riippui kaikesti siitä, että sielläkin — tulilinjoiilla oli *niin* nuoren vaikea käydä täydestä. Oli aivan kuin olisi ollut hiukan tiellä, ja se "kakara", se rupesi lopuksi ihan harmittamaan. Ikäänkuin

ei nyt nuorempi lähettäisi kuulaa siinä kuin vanhempikin. Kaikkia tässä! Ja sitten kun annettiin hyökkäyskäsky, niin piti näyttää mikä oli miehiään mikin. Aikuisten siinä rähtiessä ja varoen hiipiesä ammahti Armas kuin pyssynkidasta eteenpäin ja oli jo aika huippauksen muista edellä — kun sai kuulun polveensa, retkahti hankeen ja jäi siihen viirumaan lähes vuorokaudeksi: punaisten hyökkäys oli pysähtynyt, valkoiset ampuivat hänen luokseen saapuneet punaisenristin sisaren ja -sotilaan, ja vasta seuraavana aamuna, punaisten uudistettua hyökkäyksensä ja vallattua taistelukentän, voitiin hänet korjata. Mutta tietäähän sen mitä sellaisesta hangesavirumisesta seuraa: polveen karkasi kylmänvihä, jalka oli katkaistava.

Mutta vaikka hän nyt lepäsiikin elämän ja kuoleman vaiheilla, oli hänen kuitenkin omituisen hyvä olla. Hän tunsi tyydytystä, ehkäpä samallaista kuin äidit lapsivuoteella, jotka jopa henkensä alttiiksi antaen suorittavat jotakin tavattoman suurta: luovat uutta elämää. Olihan hän epäröimättä viskanut sielunsa ja ruumiinsa ajan vaakalaudalle, syösyt suin päin kohti vihollisen tulta hennolla ruumiillaan suojellakseen iskuilta luokkaansa, sen turvattomia äitejä, sen turvattomia tyttöriä, sen turvattomia lapsia, ja osaltaan nostaakseen sen kärsimysten alhosta valoisampaan vastaisuuteen, uuteen inhimilliseen elämään.

Mitä suurempaa, ihanampaa
elo ihmislapselle suo
kuin onnen: *kaikkensa antaa*,
kera kaikkein kun uutta luo?

Niin . . . Ja sitten: eihän hänellä ollut mitään valittamista, häntähän kohdeltiin niin erinomaisen hyvin. Olihan hän päässyt oikein herrasväen sairaalaan.

Kuinka usein hän olikaan kuullut ja itsekin lausunut kovia sanoja paremmista ihmisistä. Ja nyt: nyt olivat nämä ottaneet hänet ja paljon muita punasotilaita hoitoonsa — näyttäneet, että he ainakin laupeudentyössä olivat puolueettomia, täysin inhimillisiä. Lääkärit olivat myötämielisiä, hoitajat-taret hyväntahtoisia, ja varsinkin Armaksen hoitajatar oli kuin herran enkeli: aina sama hymy huulilla, aina samat viehättävät kuopat poskusilla. Se ei ollut kyllä sitä samaa, mikä oli karehtinut hänen äitinsä huulilla tai leikkinyt siskon suupielissä, mutta hoitajatar, hänhän oli toki ventovieras ihminen, herraskaisia, ja kuitenkin hymyili tämä hänelle — punasotilaalle, joita paremmat ihmiset muuten vihasivat niin syvästi.

Kummakos siis, jos Armaksesta heikkoudestaan huolimatta tuntui aika hyvältä lojuessaan siinä valoisan sairassalin avarassa vuoteessa ja väsyneillä aivoillaan jauhaessaan vastikään kokemiaan ja par-aikaa elämiään merkillisiä seikkoja.

Mutta kaupunki oli silloin punaisten hallussa, eikä Armas tiennyt missä määrin yläluokan hyvän-tahtoisuus punasotilaita kohtaan, missä määrin herrasenkeliä suopeus riippui sotilaallisesta asemasta.

Mutta siitä pääsi hän pian selville.

Ei näet aikaakaan, kun kaupunki jo oli valkoisten vallassa, ja kauhuviestit ehtivät sairaalan-kin siihen asti niin rauhaisiin suojiin: työläisiä ta-

pettiin kaikkialla, tapettiin aseellisia, tapettiin aseettomia, tapettaisiin kaikki . . .

Sairaalassa oli kaikki mullin mallin: punaiset potilaat vaikeroivat entistä äänekkäämmin, tohtoreita ei näkynyt missään, hoitajattarilla ei ollut aikaa ja uusia potilaita tuotiin yhtenäen — ei enää punaisia vaan valkoisia, aina vain valkoisia. Armasta oikein ihmetytti, minne mahtoivat kaikki punaiset haavoittuneet joutua, kun kerran kaupungissa oli villillä raivolla taisteltu yhteen menoon viikkokausia; eihän niitä vain, eihän niitä vain tapettu niitäkin?

Armaksen valtasi kauheat aavistukset. Hän oli muutamien päivien tietämiin nähnyt hoitajattartaan vain vilaukselta. Olisi niin kovin tehnyt mieli kysyä . . .

Mutta siinäpä jo saapuikin hänen herranenkelsä — entistä niukkahymyisempänä, mutta kuitenkin kuoppaset poskilla, kuten tavallista.

Armas tekemään jotakin kysymystä, mutta ei tiennyt mitä hänen oikeastaan piti udella. Kunnes yhtäkkiä umpimähkään kysäsi:

— Mitäs, jos minä tästä paranen, niin mitäs minulle sitten tehdään?

Ja kas: koskaan ei hoitajatar ollut hymyillyt niin herttaisesti, koskaan ei hänen silmänsä olleet välähtäneet niin vilpittömästi kuin nyt vastatessaan Armaksen arkaan, huolentäyteen kysymykseen:

— Mitäkö tehdään? *Ammutaan!*

Sanoi, korjasi käärettä, hymyili, kunnes kääntyi viereiselle vuoteelle.

— Ammutaan! toisti Armas itsekseen tuijot-

taen tuskaisena kattoon kuin johonkin kauhukuvaan ja kylmäin väreiden puistattaessa koko hänen kuumeista ruumistaan.

Kuolema ei häntä kammottanut. Olihan sitä jo saanut aikoja sitten tehdä tilin itsensä kanssa, eikähän ollut ollenkaan sanottu, että hän paranisi. Mutta kauheampaa kuin kuolema oli kokea tällainen päätäpyörryttävä pettymys: että kaikki yläluokan inhimillisyys, sen sääli ja hyväntahtoisuus, joiden avujen hän oli luullut kiteytyneen häntä hoitaneen herranenkelin hymyyn, että se kaikki oli ollut sydämetöntä petkutusta, valhetta, valhetta, valhetta, että se oli ollut vain olosuhteiden pakosta käytetty naamari, jolla kaihdettiin epäinhimillisin julmuus, raakalaismaisuus ja mistään kyltymätön verenhimo.

Ja niin kuin hänen sydämensä oli sulanut riistäjiä kohtaan ja niin kuin hän oli alkanut pitää erehdyksenä monta luokkansa vihamielistä käsitystä paremmista ihmisistä, kunnes nyt yhtäkkiä kaikki romahti: työväenluokan käsitys iski sittenkin naulankantaan, porvaristo oli työväenluokan verivihollinen, verivihollinen kaikissa asteissaan ja viivahduksissaan, ja porvarilliset laupiaat samarialaiset, ne olivat perkeleitä ihmishahmossa, pimeyden enkeleitä, joiden ihmisystävälliset hyveet olivat konjunkturihyveitä, mitkä sopivan tilaisuuden tullessa muuttuivat mustimmiksi paheiksi.

Ah, miten viiltelikään Armaksen sielua tämä porvarisluokan armoton jylhyys, tämä sydämetön kovuus!

— Kumpi edes ammuttaisiin! siinä Armaksen

mielestä ainoa ulospääsytie tästä kaikesta kauheudesta.

Mutta tehtiinkin toisin.

Tulivat pian valkoiset ja määräisivät kaikki punaiset potilaat vietäväksi muualle, pois valkoisten haavoittuneiden tieltä jonnekin kauas pohjoiseen: roistot syrjään, "vapaudensankarit" sijalle.

Vähät merkitsi, oliko monestakaan punasotilaasta lainkaan lähtijäksi, pois vain tieltä!

Ja niin raahattiin nämä vaikeasti haavoittuneet, kuumeiset, ehkäpä viimeisillään viruvat punainvaliidit asemalle ja viskattiin kylmiin, siivottomiin ja sietämättömästi koliseviin rahtivaunuihin kuin mikä kauttakulktavara: junalle vietäessä pudottivat huolimattomat kantajat Armaksen paareilta, vastikään sidottu reisivaltimo aukeni, tuska typerytti poloisen tajuttomaksi. Nostettiin ylös, työnnettiin vaunuun. Juna vihelsi, nytki, lähti.

Ja kuudensadan kilometrin pituisella taipaleella, kahden vuorokauden matkalla — muiden kärsimystensä pääkallonpaikalle heitettyjen toveriensa vaikeroidessa — vuodatti tajuton Armas vähitellen verensä kuiviin, vuosi "hiekkään" nuoren luokkansapuoltajan hurme, tihkui pisara pisaralta kuin kallein uhriöljy, jolla turhaan koetetaan lepyttää jotakin julmistunutta hirmujumalaa.

Niin että kun tämä liikkuva kärsimysten helvetti vihdoin pääsi perille ja paikalliset valkoiset riensivät ottamaan vastaan haavoittuneita "pahan tekijöitä", joita "kumma kyllä ei oltu ammuttu", ei Armas enää pannut valkoista ihmisystävällisyyttä koetukselle: herjattu työläishenki oli jo jättänyt

hennon, raadellun tomumajansa, nuoren proletaari-
urhon sairaaksi kidutettu sielu rääkäytyssä ruumiissa
sammunut, suuren väärentämättömän inhimillisyy-
den uskollinen esitaistelija oli kallistanut päänsä
epäinhimillisyyden, raaimman petomaisuuden ris-
tillä.

Oli nukkunut nuori kumoussankari, tehnyt seu-
raa niille kymmenille tuhansille tovereilleen, jotka
valkoiset lakaisivat tieltään pysyttääkseen uhriensa
silvotuille luille hirmuvaltansa, jonka jokainen piir-
re puhuu luihusta sydämettämyydestä.

PUOLIKUOLLEEN PROLETARIAATIN RUUMIILLISTUMA

Jossakin kaukana ulvoi koira haikean alakuloisesti. Välillä ulina katkesi muuttuen tuskin kuuluvaksi luskutukseksi, kunnes taas kuului keskeytymätöntä ulvontaa.

Mutta jostakin lähempää kuului epäselvää, muodotonta remua. Korva eroitti oven mäiskettä, vetopelin ääntä, humalaisten hoilotusta ja jotakin, joka saattoi olla tanssin jytinää, mutta kaikki sulautui ikäänkuin äänenvaimentajan tukahuttamaksi sorasoinnuksi. Toisinaan vain läjähti ovi äänekkäämmin, kuului selvä hihkaisu ja päihtyneen kita-laesta vaivoin ulos ryömivä:

— Perrkele!

Valkoiset juhlivat jossakin lähettyvillä.

Mutta *aivan* lähellä, aivan kuin *hänen* omasta, jonkin painon alla puristuvasta rinnastaan lähteneenä kuului huokaus, kuului toinen ja kolmas — väri-sevä, kammottavan yön hiljaisuuteen riutuvia huokauksia. Kunnes lakkasivat. Viimeinen — yhtäkkiä esiintyöntyvä tuskainen voihkaus, se kaiketi oli hänen omansa, sen kuullessaan hän ainakin vasta huomasi oman itsensä, alkoi ajatella, koetti pohtia. Mutta ei ymmärtänyt mitään muuta kuin että hänen oli tavattoman työläs, että jokin hirvittävä paino oli hänen rinnallaan, että hän oli tavattoman ah-

taasti jossakin, missä oli miltei mahdoton hengittää, että johonkin paikkaan hänessä koski kipeämmin kuin muualle ilman että hän kykeni pääsemään selville, mihin, ja että hänen kasvoilleen valui ylemmää, missä oli jotakin muodotonta hänen päällään, jotakin lämmintä, valuen valumistaan mutta myös tyrehtymistään tyrehtyen, kunnes kohta tiukkui vain yksinäisiä pisaroita, jotka hyytyivät hänen kasvoilleen, silmilleen, sieramilleen, suulleen ahtaaksi naamioksi, joka tuntui tykkänään salpaavan hengityksen. Mutta kaikki oli yhä kuin unta.

Hän havahtui tietoisuuteen vasta rajusta nytkähdyksestä. Jonkun luiseva kyynärpää iski suonenedontapaisesti hänen poskeensa, värisi silmänräpäyksen ja jähmettyi sitten elottomaksi siihen.

Mutta kesti kuitenkin jonkun aikaa, ennenkun hän ymmärsi, ennenkun hän *uskalsi* ymmärtää missä hän oli.

Mutta sitten selveni hänelle yhtäkkiä koko hirveys. Hänen aivoissaan sävähti aivan kuin joku sanomattoman törkeä ääni olisi huutanut hänen korvaansa vastaukseksi hänen äänettömään kysymykseensä:

— Ruumiskasassa!

Ruumiskasassa, — tuntui hänen jokainen puolikuollut solunsa toistavan, tuntui parahtavan jokainen hermo, jokainen lihassäie.

Sitten hän tunsu kuinka kylmä hiki kihosi hänen jokaisesta huokosestaan, hänen kurkkuunsa kuoli parahdus, ja hän tiesi, vaikka ei nähnyt, että hänen tukkansa paraikaa muuttui harmaaksi.

Sen jälkeen menetti hän tajuntansa. — — —

Hän heräsi siihen, että huvipaikan pianissimo muuttui yhtäkkiä ilman ylimenokohtaa korviasärkeväksi fortissimoksi: ovi läjähteli, vetopeli vaikenivainghahtaen, kuului huoneesta ulosryntäävään humalaisten äänekästä hälinää, kirottiin, vannottiin, kunnes koko metakka päättyi pyssynpaukahdukseen ja selkäpiitä karmivaan kuolonkiljahdukseen.

Valkoiset hauskuttelivat keskenään. — —

Sitten hän alkoi ajatella.

Hän palasi tuohon järkyttävään hetkeen, kun valkoiset olivat järjestäneet heidät riveihin, jotta voitiin ottaa joka kymmenes ammuttavaksi. Hän muisti aivan elävästi, kuinka hän oli koettanut vilasta rivin päähän saadakseen selville, sattuiko arpa hänelle, ja kuinka hän sitten oli koettanut lukea: yksi kaksi kolme, mutta vaikka hän olisi kuinka yrittänyt, niin sotkeutui hän aina, kunnes yhtäkkiä joku, joka oli ääneen laskenut yksi kaksi kolme, sanoi aivan hänen edessään: *kymmenen*. Tosin hän luuli, ettei sillä missään tapauksessa tarkoitettu häntä, vieläpä tuntui oikein turvalliselta, ettei se sentään sattunut hänelle — hän olikin niin väsynyt ja onneton, ettei hän olisi mitenkään jaksanut —. Mutta sitten hän ihmeekseen kuuli, että hänelle alettiin kiroilla, ja, ennenkun hän vielä oli päässyt selville koko asiasta, oli joku tarttunut hänen käsi- puoleensa ja riuhtaissut hänet rivistä muiden ammuttavien joukkoon. Sitten oli valkoisten päällikkö, naurettavan nuori ja tinasotilasta muistuttava pojanräähkä, pingoitetulla mahtipontisuudella karjaissut: mars!

Vasta tällöin oli hänelle täysin selvinnyt koko

kauhistus. Oltiin siis todellakin menossa koira-haudalle. Hän ei kyllä ollut mielestään tuntenut mitään tavatonta pelkoa, mutta kun tapettavien joukko lähti liikkeelle, ei hän päässyt paikaltaan minnekään. Oli aivan kuin hänellä olisi ollut lyijyä jäsenissään. Hän oli kuin hukkuva, joka tietää miten hänen olisi liikutettava käsiään ja jalkojaan, mutta ei jostakin kummallisesta syystä voi sitä tehdä. Vasta kun hänen vieressään tepasteleva valkoinen sotilas oli tarttunut kiväärinputkeen aikoen sen perällä hutkaista hänet liikkeelle, alkoivat hänen jalkansa totella. Muuten hän muisti yhä vielä niin elävästi tuon valkoisen. Pitkä, laiha, kalpea, ennen aikaa vanhentunut, lasit nenällä. Hän olisi ottanut valalleen, että tämä oli nuori pappi tai papinkokelas.

Mutta tuskin oli hän päässyt liikkeelle, yhtynyt tapettavien kuolemanraskaaseen tahtiin, kun jono sotkeutui. Joku hänen edellään oli lyyhistynyt läjään. Jono huoju i sadatusten kaikuessa eteenpäin, ja yhtäkkiä oli hän kompastua tuohon tupertuneeseen toveriinsa. Tämä oli iäkäs, kuihtuneen näköinen, jo harmaissa oleva työläinen. Valkoisten manauksista elähtymättä virui poloinen siinä avuttomana suunnaten pohjattoman toivotto-man katseen johonkin avaruuteen: Ajatteli ehkä omaisiaan, vaimoan, lapsiaan. Mutta nyt julmistui pitkä lasisilmäinen. Kohotti kiväärinsä, jota hän yhä piteli putkesta, ja iski maahan vaipuneen työläisvanhuksen pään murskaksi. Laski sitten kiväärin olalleen, ja jälleen eteenpäin tapettavat, murhaajapappi ja muut valkoiset.

— Mars mars!

Hän, joka nyt makasi siinä ruumiskasassa ja ajatteli, muisti vielä kuinka aivoja oli roiskahtanut hänen saappailleen ja kuinka hänen oli tehnyt mieli pyyhkiä pois tuota valkoista tahnaa mutta sitten ajatellut, että eihän sitä pitkälle mennä. Pyyhkii sitten, kun pääsee perille — — —.

Mutta juuri kun oltiin päästy yhteiskuopalle — edellisenä päivänä ammutut olivat kaiyaneet niin valtaisan haudan, ettei heidän nyt tarvinnut rasittaa itseään sillä — puhkesi muudan nuori, hirveän nuori ammuttava yhtäkkiä tolkuttomasti puhumaan:

— Mitäs tämä nyt oikeastaan on? Tämähän on ihan hassua. Ei, ei, ei! Kotiinhan sitä pitäisi. Sotahan on loppunut. Herra jumala. Mehän olemme sotavankeja. Eihän meitä saisi — — —

Alkoi jatkaa mutta purskahtikin — nauruun. Nauroi kimakasti, sydäntävihlovasti. Sielu oli sammunut.

Joku toinen taas hänen takanaan yritti höpistä rukousta. Höpisi mutta siitä ei tullut sen valmiimpaa. “— — — joka olet taivaassa. Pyhitetty — — —”. Sitten takertui kieli.

Mutta nyt tapahtui jotakin tavatonta. Oltiin jo valmiina. Valkoiset jo jonkun matkan päässä virittelivät kivääriensä hanoja. Vallitsi hiiren hiljaisuus. Kuului vain jonkun tukahutettu nyyhkytys.

Joku tapettavista, kuolleista heränneen voimatta muistaa, kuka, loihe yhtäkkiä lausumaan lohdutuksen, rohkaisun sanoja:

— Toverit, puhkesi hän tyynenä mutta lämmöllä puhumaan. Toverit, älkäämme kuolko kuin pahantekijät, allapäin apeamielin. Jolla on ollut rohkeutta elää ja seistä suuren, yhteisen asiamme puolesta, hänellä *täytyy* olla rohkeutta myös kuolla yhtä kunniakkaasti. Suuren asian puolesta on aina täytynyt kuolla, *ai-na!* Haudoilte, raunioille on uusi aina rakennettu. "Kivi, jonka rakentajat hylkäsivät, on tuleva nurkkakiveksi". Tulevaisuus on luokkamme, tulevaisuus on köyhälistön! Eläköön siis — — —.

Pyssyt paukahtivat, kumoustoverin puhe katkesi mutta ei liian aikaiseen. Uuden ajan evankeliumi oli ennättänyt rohkaista marttyyrikuolemaansa käyvät vapaustaistelijat.

Kunnes *hän* nyt heräsi kuolleista, heräsi ruumiskasassa, ruumiita yllään, ruumiita allaan, ainoana ajattelevana, elävänä olentona dum-dumkuulien silpomien, hengettöminä viruvien toveriensa joukossa. — —

Kuolemaa vainunnut koira oli herjennyt ulinastaan, huvipaikan jyttinä tauonnut. Keväthämärä aamuyö.

Paras aika kuolleiden nousta haudoistaan.

Ja hän alkoi tunnustella ruumistaan. Vasen puoli tuntui kovin hellältä, hän saattoi töintuskin liikuttaa vasemman kätensä sormia. Mutta oikea puoli tuntui vahingoittumattomalta.

Ja niin alkoi hän raivata tietään ruumiskasasta. Vyörytteli epätoivon vimmallalla tiellään olevia kangistuvia vainajia, laahasi oikealla kädellä itseään kuin hylje suuntaan mistä eniten näytti vir-

taavan öistä vaaleutta. Hän ei eroittanut mitään varmasti, mutta hän tiesi, että tuossa oli muodottomaksi ammuttu pääkallo, tässä puhkaistu rinta, tuossa silvottu käsivarsi tai reisi, tässä taas läjä kylmenneitä suolia.

Raivasi kuumeisesti tietään, kunnes pääsi umpeenluomattoman haudan partaalle. Ei pieninkään ääni häirinnyt hiljaisuutta. Päivä valkeni mutta nousi sakea keväinen usva, jossa oli kuoleman ja veren hajua.

Lähellä törretti harmaana seinänä tiheä metsä.

Sitä kohti lähti raahustamaan kuolleista nousut kumoustaistelija, valkoisten shakaalien uhri, lähti verta valuen ja voimattomana hoiperrellen.

Hoiperteli vuoden 1918 hautaan heitetyn, puolikuolleen mutta kostonkypsän proletariaatin ruumiillistumana.

VALKOINEN RITARILLISUUS

Työläiset oli yhtäkkiä, ilman ylimenokohtaa, vallannut pakokauhu.

— Rintama on murtunut. Lahtarit tulevat.

Keskellä yötä lähdettiin kaupungista hämmennyneinä, sekasorrossa, tuskaisina — niin aseistaan luopuneet soturit kuin siviiliväki.

Minne? Pois. Pois.

Jonnekin valkokaartilaisten jaloista.

Tiedettiinhan kertoa hirveistä asioista. Niitä ei oikein uskottu, mutta pois kuitenkin. Parasta varoa.

Työväenkorttelin kolkoimmassa loukossa nousee äiti yhtäkkiä vuoteeltaan kuin joustimen viskaamana. Hän ei ollut nukkunut — kranaatit olivat jo monta päivää räiskyneet lähitienoilla, mies taistelee jossakin tai on kaatunut. Pakenevain kuumeiset huudot ja hälinä vievät viimeisenkin tasapainon, herättävät äidinvaiston herkimmilleen; lapsi on saatettava turvaan.

Kumpi ei vain olisi myöhäistä!

Ei ole enää aikaa puettaa lasta. Hädän suunniltaan säikähdyttämänä kietaisee äiti hänet villahuiviin. Makeimmasta unestaan herätetty lapsi alkaa tuskin kuultavasti uikutella, mutta rauhoittuu huomattavasti olevansa äitinsä lämpöisellä povella.

Sitten pois.

Äiti lapsineen hukkuu pakenevain joukkoon. Yö on sysipimeä. Räjähdelevät kranaatit vain viskelevät valoviiruja sikinsokin.

Eteenpäin, eteenpäin, joka hermo äärimmillään pingoitetuna. Pakenevain joukko huojuu milloin nopeammassa, milloin hitaammassa tahdissa eteenpäin, yksilöt sulautuvat massaksi, muodottomaksi mutta saman intohimon kannustamaksi massaksi: pakoon valkoisia. Epätoivon vimmallä: pakoon!

Tulee vastaan joitakin yksilöitä.

— Ette pääse minnekään, sanovat nämä, lahjarit ovat vastassanne sielläkin.

Mitä? Kuinka? Sielläkinkö? Se ei voi olla mahdollista. Mahdotonta!

Toivo saa käydä varmuudesta. Usko tiedosta.

Ja yhä eteenpäin tunti tunnilta, tunti tunnilta.

Yö kuluu. Taivaanranta alkaa kajastaa. Varhainen kevätaamu alkaa valjeta. Ensin häämöittivät vain läheisimmät puut ja rakennukset. Mutta joukon ehdittyä metsän halki johtavalta tieltä aukealle, putkahtaa yhtäkkiä esiin koko avara näköpiiri: pakolaiset keskellä aukiota, yltymperi kiertää — valkoisten ketju.

Työläisille huudetaan jotakin samalla kun valkoiset asettelevat kuularuiskujaan.

Ryysyinen ihmislauma pysähtyy kuin ukkosen lyömänä, ahtautuu yhteen kasaan. Pakolaiset luovat hätääntyneen katseen ympärilleen; nuotanperässä. Muutama mielettömäksi säikähtynyt pakolainen yrittää suin päin syöstä pakoon mutta kaa-

tuu jonkun askeleen päässä valkoisten kuulien lävistämänä.

Ei pienintäkään pakenemisen toivetta. Kaikki on hukassa. — Antaudumme! Huutaa joku miesääni joukosta omasta ja pakolaislauman: aseettomien miesten, naisten ja lasten puolesta.

Mutta valkoisten puolelta ei kuulu mitään vastausta. Pakolaisten hervät korvat eroittavat vain pahaenteisen naurunhohotuksen.

Silloin selvenee joukolle koko kauheus: heidät laastaisiin maan päältä. *Oikeassa* sodassa otetaan antautuneet sotilaat vangeiksi, aseettomat saavat olla oloissaan. Mutta tämä, tämä ei ole oikeata sotaa, tämä on murhaamista, tämä on työläisten juuriltaan kitkemistä: *valkoista murhaa*.

Kauhu saa joukon sanattomaksi. Kuuluu vain tuskaista huohotusta, ryysyaalto värähtää, nälkiintyneillä poskilla leikkii kalmankalpeus, lyhyessä toivissa eletään vuosisatoja.

— Kuinka oltiinkin voitu olla niin yksinkertaisia: eihän kiiltonahkakengät ole samaa kuin sivistys, ei hännystakki samaa kuin ihmisyyys, ei kaularöyhelö yhtä kuin omatunto. Mutta vaikka oltiinkin rehellisesti taisteltu yläluokkaa vastaan, ei sitä hetkeäkään oltu luonteeltaan ja tavoiltaan uskottu alaluokkaa huonommaksi. Päinvastoin: herraskaiset, nehän olivat sentään aina herraskaisia — parempia ihmisiä, jopa parempine tapoineenkin. Ja nyt: *mahdotonta*.

Ja kuitenkin mahdollista: kuularuiskut on kunnostettu, kuuluu joitakin komennuksia, sitten hiirenhiljaisuus, sitten alkavat murhakoneet rätistä.

Työläiskorttelin äiti puristaa suonenvedon-
tapaisesti lastaan rintaansa vasten. Ihmisjoukko
ympärillä horjuu, harvenee. Kuuluu kuularuiskun
rätinää ja kuolonkiljahduksia. Nyt on hänen vuo-
ronsa. Kuula puhkaisee äidin pään, veri purs-
kahtaa suusta ja sieraimista, ja hän kaatuu henget-
tömänä maahan yhä puristaen lastaan povelleen.

Missä äsken huojui eteenpäin liikkuva ihmis-
joukko, siinä viruu nyt kuolon kalventama, veren
tahraama, tuskan vääristämä ruumiskasa: satojen
aseettomien pakolaisten elottomat ruumiit — kan-
sanopistojen, seminaarien, oppikoulujen, yliopiston
kasvattamain murhaajain uhrit.

Ja koko vainajain hekatombissa sykkii vain
yksi ainoa ihmiselämä — sylilapsen.

Hän ei tiedä mitä on tapahtunut, mutta hän
tuntee, kuinka äidin käsivarret herpaantuvat, kuin-
ka äidistä lähtevä lämmin energiavirta yhtäkkiä
katkee, kuinka häntä alkaa puistattaa ja jäätää.

Hän puhkeaa vaikerruksiin, parkuu, kunnes
heikko ääni sammuu nyyhkytyksiin, kunnes tukah-
tuu.

Mutta nyt tulevat valkoiset vapaussankarit:
kansanopistolaiset, seminaarilaiset, ylioppilaat,
maisterit, papit ja kaunosielut — koko sivistyksen
esikaarti antamaan viimeisen näytteen kulttuuri-
asteestaan: alkavat ryöstää ruumiita; kellot, sor-
mukset, rahakukkarot vilahtelevat herraspitkäkyn-
tisten avariin taskuihin, vaatekappaleet ja jalkineet
ovat haluttua tavaraa, kaikkea käy valkoisen var-
kaan laatuun varastaa.

Juhani Ahon Suomi, Kiannon ja Vilkunan ja

Eino Leinon ja Maila Talvion ja Gallenin Suomi — ja keitä ne kaikki ovat — siinä nyt esittää katajaista valkoista kansaa, joka ei ainoastaan taivu joka suuntaan, mutta osaa myös murhaamisen ja varastamisen taidon. — — — →

Ryöstämättä on enää — sylilapsi. Mutta hänenkin luokseen saapuu valkoinen vapaussankari, jumalaa pelkääväinen körttiläinen, ahne hajuhousu. — Kas miten mukkea villahuivi, virkahtaa tämä.

Ja nyt kiskomaan sitä pienokaisen ympäriltä.

Kylmän, kostean aamuilman tunkeutuessa vielä lämpöiseen, paljaaseen ihoon kirahtaa lapsi ja sätkii kuin vastarintaa tehden.

Mutta käykö tekeminen vastarintaa valkoisen Suomen laillisille puolustajille?

Kohoo körttiläisen rautakanta ja jymähtää raskaana sylilapsen pienen pieneen päähän.

Kääpiöpunikki lakkaa taistelemasta laillista esivaltaa vastaan, ja Pohjanmaan rehtiydestään kuulu talonpoika sieppaa sotasaaliinsa, rintalapsen ainoan vaatekappaleen: villahuivin.

Mikä soma tuliainen siskolle tai morsiamelle rintamalta. Mikä eittämätön sankaruuden todistuskappale.

Se on kyllä veren ryvettämä — äidin ja sylilapsen veren —, mutta ainahan ne tahrat lähtevät.

Pappi siistii sielun ja pyykkäri vaatekappaleet, niin sitkeästi kuin veriläiskät juuttuvatkin kiinni. Taikka sanotaan juuttuvan — pahemmin kuin mitkään muut tahrat.

KOTIIN

Vankilanportti oli juuri rämähtänyt kiinni armoitetun takana. Hän oli saanut ylleen joitakin vaivoin koossapysyviä riepuja, matkapassin kouraansa, ja sitten: kotiin.

Kiltit sosialidemokratit näet olivat puoluepäivillään nähneet hyväksi, että köyhän kansan oli tyydyttävä pikkuparannuksiin eikä haviteltava kaikkia työnsä tuloksia, joista porvariston oli saatava eteenkinpäin ansaitsematon suurin osansa. Tästä hyvästä päättivät porvarit puolestaan eduskunnassaan, jossa vahva sosialidemokratinen ryhmä istui tukemassa valkoista mauseridemokratiaa, että oli oikein ja kohtuullista, että valtio vapautettiin ylläpitämästä muutamaa tuhatta kapinallista, joista yksi ja toinen ehkä vielä jaksaisi vuosikausia kestää stählbergilaista kuritushuonejärjestelmää menehtymättä tai leikkaamatta valtimoaan tai myrkyttämättä itseään. Suomalaiset, ne näet ovat viettävän sitkeätä väkeä, ja eritotenkin punaiset. Mutta pahin sisu näiltä oli jo arvatenkin nujerrettu, ja ruumiinvoimista, niistä nyt ei enää kannattanut puhuakaan: peräti olivat menneet rempalleen. Parasta siis oli antaa nääkähtää kunkin kotonaan. Nehän olivat putipuhtaita, markalla ei saanut mitään, ei varsinkaan olemattomalla markalla, ja työtä ei saisi mistään, jos ken siihen pys-

tyisikin. Sama kohtalo odottaisi niinmuodoin vankeja kotipuolessaan kuin kuritushuoneessakin: menhdys. Jos nämä taas saisivat päähänsä potkia tutkainta vastaan, eivätkä tyytyisi ystäväinsä, sosialidemokratien, suosittelemiin pikkuparannuksiin, jotka heille merkitsivät vain nujertamistavan vaihdosta, pitäisivät Ståhlberg-demokratian henkivartijat, suojeluskuntalaiset, kyllä lopusta huolen. Miksi ei siis laskea osaa kapinavangeista vapaaksi — miksi ei ostaa työtätekevän kansaluokan esikoisoikeutta hernerokalla? Olkoot herran nimessä vapaita, nähdäänhän sitten maan rajojen ulkopuolellakin, mikä köyhän kansan parasta katsova hallitus valkoisessa Suomessa oli käyttelemässä inhimillisyyttä. — — — —

Ja niinpä sitten pääsi joukko punarikollisia kotiinsa. Pääsi sellaisia, joilla todella vielä oli eräänlainen koti, pääsi sellaisia, joilla ei ollut mitään kotia, ja pääsi vihdoin sellaisia, jotka eivät tienneet, oliko heillä kotia vai ei.

Armoitettu, jonka takana vankilanportti juuri oli narahtanut, kuului viimeksi mainittuihin. Neuvottomana ja voimattomana räpytteli hän nyt siinä silmiään: kirkas päivänvalo tuntui äkkioudokselta kiusalliselta ja raitis ulkoilma ihan pyörtytti. Hänhän oli muutenkin niin voimaton ja kuihtunut. Luuvalo oli runnellut hänen luistonsa, ravinnon niukuus kuihduttanut lihaksensa. Ulkomuodostaan päättäen olisi luullut häntä viisikymmenvuotiaaksi, ja kuitenkin oli hän hirvittävän paljon nuorempi, oli vuosiltaan vasta parissakymmenissä. Jokainen nälkäleiri- ja kuritushuonekuukausi oli merkinnyt

hänelle vuotta ja enemmänkin. Raskaita, hirvittäviä, toivottomia kidutusvuosia!

Mutta nyt, kun hän sentään toki vihdoinkin oli vapaa, nyt kun hänen kadulle päästyään olisi pitänyt luuvalon koukistuttamin ja jäykistyttämin jäntein pyrkiä asemalle matkustaakseen kotipuoleensa, särähti hänen sameissa aivoissaan äkkiä:

— Mutta entäpä, jos minulla ei olekaan kotia?

Kumoustaistelun puhjetessa oli hän vanhan isänsä ja äitinsä kanssa pitänyt torppapahaista. Vanhemmat olivat olleet räihnaisia, ja hän se oli saanut suorittaa sekä päivätyöt että kaikki raskaammat puuhut kotona. Kumouksen "selvitte-lyssä" oli isänsäkin joutunut vankileirille, mistä muutamien kuukausien kuluttua oli päässyt kotiinsa — kuollakseen. Äidistään oli hän saanut vain parisen kertaa tietoja: oli surrut itsensä vuoteelle. Veropäivät olivat jääneet suorittamatta. Hiljan ei hän ollut saanut kotoaan mitään uutisia. Oli ehkä äiti jo kuollut. Mökki mennyttä.

Entäpä jos hänellä ei siis enää olisikaan lainkaan mitään kotia?

Tuskallisia mietteitä, tukalaa taivallusta, kun ei tiedä, onko määränpäättä.

Oli toivonut vapautta, mutta nyt ei tiennyt mitä sillä tehdä, ei tiennyt, merkitsikö vapaus hänelle pienen pienintäkään parannusta.

Ponnisti voimiaan, pääsi vihdoin asemalle, istuutui vaunuun. Lähti kotiaan kohti, lähti, pitäen päämääränään paikkakuntaa, missä hänellä ainakin oli ollut koti.

Mennessä torkkui, hiveli kivistäviä jäseniään, pohti. Tolkutonta tuumailua, kun kärsimykset ovat samentaneet sielun ja epätoivo kalvaa sairasta sydänalaa. Ymmärsi vain yhden, että oli elänyt loppuun erään hirvittävän kauden ja ettei enää jaksaisi elää toista.

Saapui perille. Astui kotiasemalle. Kukaan ei tuntenut. Junalla teikaroivat valkosankarit loivat tulijaan nuuskivan katseen, mutta eivät kiinnittäneet häneen sen suurempaa huomiota.

— Maankiertäjä, hymähtivät.

Ja sellaiset eivät kuuluneet heidän toimi-
piiriinsä. Työläiset, ne ne vain olivat heidän riis-
tansa.

Juna läksi eteenpäin, ihmiset hajaantuivat. Kapinavanki hoippuroimaan kotiaan kohti.

Matka pitkä, metsäistä, synkkää seutua, synkkää kuin sitä astuvan miehen mieli. Raahusti eteenpäin kunnes alkoi hämärissä päilyillä tutun tuvan tuiketta.

Kaikki pimeää.

Rähmi eteenpäin, kunnes töksähti tuttuun veräjänpieleen. Vaipui väsyneenä lumiselle kivelle, katsahti tuvan ikkunoihin.

Kaikki pimeää, kaikkialla hiljaista.

Kauempaa vain, talosta, tuikkivat tulet ja kuuluu koiranhaukuntaa. Koira on vainunnut kul-
kijamme ja luskuttaa yhä kiihkeämmin.

Kotinsa veräjänpieleen lysähtänyt armoitettu aavistaa suunnilleen, ettei hänellä ole enempää kotia kuin omaisiakaan. Kaikki ovat kuolleet, kaikki on kadonnut.

Tuvan nurkalta häämöittää jotakin valkoista. Mies hoipertelee lähemmäksi. Nurkkaan on nauhattu laudanpätkä, johon on kirjoitettu: Myytävänä.

— Isäntä myyttää, tuumii yökulkija.

Miestä herpaannuttaa. Kodittomuus, orpous, toivottomuus, vilu, nälkä, sairaus vievät viimeisetkin voimat.

Kompuroi kuistinovelle. Mielisi yhtäkaikki astua sisälle. Ovi on salvattu. Käydessä käsiksi ripaan rämähtävät teljet.

Voimaton kulkija istahtaa entisen kotinsa kynnykselle. Nyhkyttää tuskin kuultavasti. On tuskin voimia siihenkään.

Mutta nyt alkaa haukunta lähestyä. Kuuluu ihmisääniä. Vilahtelee lyhtyjä, kunnes joukko miehiä, isäntä niiden mukana, kaikilla kiväärit käsissä, patruunavyöt kupeilla. Kuinkas sitten.

Nähdään outo olento portailla.

— Mikäs perkeleen bolsheviki sinä olet ja mitä sinä täältä haet? urkkii isäntä viehättävällä suojeluskuntalaismaneerilla tähtäillen pyssyllään yöllistä nyhkyttäjää. Isäntä näet on paikkakunnan valkoisten päämiehiä, paikallinen demokratian nurkkapylväs, harjaantunut monimurhaaja.

“Perkeleen bolsheviki” hätkähtää ja vastaa sitten vaivoin:

— Kotiini tulin.

— Kotiisi tulit? Valetta: tässä töllissä ei ensiksikään ole kenenkään koti ja toiseksi en tunne sinua.

— Mutta minäpä tunnen teidät. Olenhan tässä teidän töllissänne syntynyt ja kasvanut.

— Valetta, ärähtää isäntä uudelleen ja kysyy muilta mukana olevilta tuntevatko nämä vieraan.

Eivät tunne.

— Vehkeilijä olet, vakuuttaa isäntä. Eihän niin kutsuttu isäsikään ollut kuollessaan niin vanha kuin sinä, ja silti sinä mukamas olisit hänen poikansa.

— Ja kuitenkin olen. Se teidän valkoinen kulttuurinne vain on minut vanhentanut. Laskivat kotiin, ennenkun se ehti viedä minut hautaan siellä.

— *Valkoinen kulttuuri!* Kyllä minä annan sinulle valkoista kulttuuria, ilkkuu isäntä, tarttuen kiväärinsä putkeen mielten sen perällä iskeä vieraan pääkallon mäihäksi.

Toiset kuitenkin estävät. Näkevät, ettei tässä tarvita enää mitään kulttuurivälineitä, olkoon tuntematon sitten kuka hyvänsä.

Isäntä rauhoittuu saatuaan purkaa sisuaan. hankkiutuu joukkoineen pois mutta ulvahtaa lähtiessään neljäjalkaisen ammattiveljensä säestämänä:

— Korjaa luusi täältä, perkeleen bolsheviki!

Sitten lähtee, lähtevät miehet, lyhdyt vilah-televat, koira mennessään nalkuttelee nyreänä.

Menehtyneenä retkahtaa matkamies pitkin pituuttaan kylmälle kynnykselle.

Hämärtyneisiin silmiin loistaa joitakin yksinäisiä tähtiä. Kaukana, kaukana loistavat. Saa-vuttamattomissa kuin kodittoman kotiliesi, määrättömän määränpää.

Uneksi puoleksi tajuttomana onnellisesta elämästä, missä työläiselläkin olisi koti ja omaiset ja missä häntä ei uhkaisi sivistyksen vaalijain väki-

valta. Herää vielä tuskaisen tuokion kokeakseen helvettiä, johon työläinen todellisuudessa oli tuomittu maassa, missä valkoiset verimiehet keltaisten veijarien avulla vallitsivat, maassa, missä yksi pohjavirtain vyöry oli laantunut ja toinen vasta alussaan vavahteli.

Heräsi — uudelleen iäksi uinahtaakseen.

“Perkeleen bolsheviki” — korjasi luunsa.

KUNNIAKYSYMYS

Tässä tarina kunnianarvoisesta valkoisesta kansalaisesta ja arvottomasta lutkasta:

Punaisten otettua vallan käsiinsä tekivät he muodon vuoksi siivoa siinäkin kaupungissa, joka on tarinamme näyttämönä. Sanoin "muodon vuoksi", sillä koko siivoaminen pysähtyi täällä, kuten muuallakin, siihen, että napattiin kiinni yksi ja toinen valkoinen vehkeilijä ja pantiin istumaan löysäin telkien taakse lihapatain ääreen, mutta muille ikäänkuin kumarrettiin: olkaa hyviä ja synnyttäkää epäjärjestystä selkämme takana.

Valkoinen kansalaisemme — arvoltaan kamreeri — oli aivan liian silmäänpiistävä työväenvallan vihollinen, jotta häntä olisi voitu jättää vapaalle jalalle. Mutta tarvittiin kokonaista kolme työväenneuvoston kokousta, ennenkun katsottiin voitavan pidättää hänet. Loppujen lopuksi tapahtui kuitenkin eräänä päivänä sellainen ihme, että pari "punaista roistoa" astui kunnianarvoisen kamreerin salonkiin, pidätti hänet ja lähti viemään kohti "vankileiriä" — kohti kaupungintaloa, joka oli varustettu sähkövalolla ja kaikilla muilla nykyajan mukavuuksilla.

Mutta ilkeä kaitselmus järjesti niin, että tiellä sattui tulemaan vastaan kokonainen komennuskunta venäläisiä sotilaita, jotka väittivät, että heilläkin

oli jotakin selvitettävää kamreerin kanssa, ja vaativat punakaartilaisia luovuttamaan tämän heille.

Nämä selittämään, ettei heillä ole mitään valtuutta luovuttaa pidätettyä kenelle hyvänsä, mutta kun heitä oli vain kaksi kahtakymmentä vastaan, eivät he katsoneet olevansa velkapäitä panemaan henkeään alttiiksi pahimman vihamiehensä puolesta, vaan luovuttivat tämän mieluummin tullakseen myöhemmin vällä ja voimalla ottamaan hänet takaisin haltuunsa.

Ja niin lähtivät venäläiset vuorostaan rajamaan poloista kamreeria herra ties minne.

Mutta taaskin tapahtui selkkaus: tuskin olivat venäläiset päässeet eroon punakaartilaisista, kun kulkuetta vastaan sattui tulemaan yksinäinen hame-niekka — tarinamme arvoton päähenkilö, jolla hänelläkin näytti olevan jotakin tekemistä pidätetyn kanssa päättäen siitä, että hän, jonka venäläiset tietenkin varsin hyvin tunsivat, vaati näitä luovuttamaan vangin hänelle ilmoittaen kyllä tekevänsä tämän vaarattomaksi.

Ja kuinka ollakaan: pahanpäiväinen vaimo-ihminen puhui kokonaisen komppanian pyörriksiin. Venäläiset laskivat aseensa, ja niin joutui arvon kamreerimme arvottoman vastapelaajansa haltuun ja huomaan.

Tarinamme sankari ja sankaritar häipyivät jollekin sivukadulle, ja sille tielle "pidätetty" katosi aina siihen asti, kunnes valkoiset jälleen olivat herraina kaupungissa.

Kamreerin katoamisen jälkeen kyllä levisi huhu, kuinka "ryssät" olivat tämän ampuneet, ja varsinkin

tämä hamenieikka valtaaja lupasi vanhoa vaikka sie-
lunsa helvettiin siitä, että niin todella oli asian-
laita. Mutta tämä kaikki oli vain hölypuhetta,
sillä tuskin olivat valkoiset saaneet kaupungin hal-
tuunsa, kun kamreerimmekin jo ilmestyi ilmi elä-
vänä ja erinomaisen hyvinvoivana näyttämölle, ku-
ten sanottu, eikä suinkaan esiintynyt muita val-
koisia veltommin "palauttaessaan yhteiskuntajärjes-
tystä ja kansalaisrauhaa" toimittamalla koirahau-
doille työläisiä, jotka eivät olleet millään tavoin
häirinneet enempää hänen kuin muidenkaan val-
koisten rauhaa, vaan jotka saivat hengellään mak-
saa peräytyvään punajoukkojen mukana seurannei-
den toveriensa aktiivisuuden.

Mitä taas sen jälkeen kelvottomaan ystävättä-
reemme tuli, joutui hän satojen muiden mukana
nälkäleirille ja sieltä "oikeuteen". Häntä ei tosin
syytetty, että olisi juuri ollut valmis kaatumaan
punaisten asian puolesta, mutta painostettiin, että
hän oli ollut suhteissa sekä punaisiin että "ryssiin".
Olipa hänet m. m. nähty mitä tuttavallisemmin lä-
hestyvän venäläistä komennuskuntaa sen viedessä
"muudatta kaupungin arvohenkilöä ammuttavaksi".

Mitä siis enempää todistuksia tarvittiin?

Mutta syytetty, joka oli elämässään tottunut
seurustelemaan viisaampienkin kanssa ja sen takia
kyllä osasi esiintyä, toi "oikeudessa" mitä tarmok-
kaimmin edes, että hän kyllä oli ollut suhteissa sekä
juutalaisiin että kreekkiläisiin (kuten oikeuden jäse-
netkin varsin hyvin tiesivät), mutta että nämä suh-
teet olivat olleet vain niitä ja näitä suhteita, joihin
hän pyysi oikeutta suhtautumaan ymmärryksellä.

Ettei hän koskaan ollut vaatinut asiakkaitaan tunnustamaan valtiollista ohjelmaansa tai esittämään jäsenkorttiaan. Että hän oli aina elänyt ja vaikuttanut kaikkien puolueiden ulkopuolella — puolueetomalla alueella. Ja että jos hän jollakin tavoin oli puuttunut politiikkaan, niin oli se sinä ainoana kertana, minkä hän saattoi muistaa, tapahtunut valkoisten hyväksi, minkä muuten "eräs yleistä arvontoa nauttiva valkoinen johtohenkilö" kyllä saattaisi todistaa, jos oikeus vaivautuisi kutsumaan tämän kuultavaksi.

Ja niin nimesi hän kamreerimme todistajakseen.

Nyt sai asia sekä sarvet että hännän: sosietee, valkoinen valioyleisö, tuli tavattoman uteliaaksi. Kamreerin ihmeellinen pelastus, jota selvittäessään hänen oli tarvinnut useamman kuin yhden kerran vääntää viiksiään keksiäkseen satumaisia tarinoita neuvokkuudestaan ja urheudesta "livahtaessaan" venäläisten kynsistä, kutkutti valkoisten kansalaisten mieliä muutenkin, saattikka nyt, kun tapaukseen kiertyi vielä ilotyttökin.

— Saapa nähdä mitä kamreerilla on oikeudessa sanottavana, virkahti sosietee uteliaana.

Ymmärrettiin hyvin, että hänellä oli äärettömän suuri vaara komprometteerata itsensä, mutta juuri se seikka olikin perin hermoja kutkuttava.

Ja niin koitti vihdoin se suuri päivä, jolloin kunnianarvoisen valkoisen kansalaisen oli lausuttava painava sanansa arvottoman katutytön asiassa.

"Oikeus" ja valkoinen suuri yleisö oli huvitettu. Mutta kamreeri puolestaan ei lainkaan. Kut-

suttuna "oikeuden" eteen hieroi hän avuttomana leukaansa eikä tuntenut mitään erikoista halua vilaista syytettyyn.

Kun oli käynyt selville, että todistaja nautti kansalaisluottamusta (mikä oli ilmeistä, sillä *kaikki* valkoisethan sitä nauttivat, olkoon heillä sitten nimenä Mannerheim, Sippola, Massinen tai mikä muu tahansa), kysyi tuomari, eikä ilman eräänlaista hyvätuulisuutta, tunsiko todistaja "kyseessäolevan joutonaisen".

Todistaja kääntämään hitaasti päätään syytettyä taikka oikeammin tämän takana olevaa seinää kohti. Uskomattoman nopeasti vilaistuaan tyttöön ikäänkuin johonkin tyhjään vastasi hän huomattavan pingoitetulla arvokkuudella:

— En ole ikinä nähnyt häntä enkä edes kuulut hänestä puhuttavan.

Kamreerimme näet oli kunniallinen aviomies ja lisäksi valkoinen, kuten sanottu, ja siis ehdottoman siveä ja nuhteeton. Kuinka hän olisi voinut olla missään kosketuksissa ilotyttöjen kanssa — oikeuden edessä. Oikeudessa puhutaan eri asioita, klubissa taas eri. Viftipöydässä sitä kyllä mielellään turistaan seikkailuista ulkopuolella pyhän valkokodin piiriä, mutta julkisessa paikassa — kuinka sellainen voisi pälkähtää kenenkään päähänsäkään?

— En tunne syytettyä, vakuutti kamreerimme vielä toistamiseen yhä leukaansa hieroen, mutta entistä vakuuttavammin — rauhoittuneempana.

"Oikeus" huokasi helpotuksesta. Sillä hyvätuulisuudestaan huolimatta oli se — pantuaan merkille todistajan ilmeisen levottomuuden — hetken

pelännyt, että tämä ehkä alkaisi puhua typeryyksiä — äityisi kertomaan mitä mahdollisesti tiesi. Mutta eipäs — herran kiitos.

Todistaja ei siis tiennyt mitään, ja sai mennä.

Mutta juuri kun hän oli astumassa kynnyksen yli, helähti hänen takanaan mitä sydämenpohjaisin nauru. Syytetty antoi todistajan sillä ymmärtää, ettei hän ollut muuta odottanutkaan: *tunsihan hän tuttavansa*. Olihan hän siksi monta kertaa ollut tekemisissä tämän ja monen muun valkoisen isänmaanystävän kanssa, että tiesi mitä sorttia nämä olivat väkeä. Olipahan vain lystikseen pannut miehen valkosielun puntariin. —•—

No niin. Oikeus ei suvainnut mitään lieventäviä asianhaaroja. Päinvastoin: tyttöhän oli syyttä suotta vain vaivannut oikeutta, ja niin tuomittiin keltoton ystävättäremme niin ja niin monen vuoden kuritushuonerangaistukseen.

Kuinkas myös.

Mutta sosietee ei ollut oikein tyytyväinen kamreeriin. Sanoi tämän esiintyneen typerästi.

Eihän tämän nyt olisi tarvinnut mennä ottamaan valalleen, ettei hän *lainkaan* tuntenut syytettyä — herra jumala: kuka tässä nyt sitten ihan ilman virhiä on, hm —. Olisihan hän voinut rykäistä ja sanoa jotakin, että kenpä ei nyt häntä tuntisi tai jotain sinnepäin, joskaan ei sen enempää. Mutta niin jyrkkä, naurettava kieltäminen, se ei vaikuta oikein vakuuttavasti, varsinkin kun nyt jokainen ymmärsi, että se likka-pahuus se oli hänen henkensä pelastanut, joskaan ei ollut sanonut sitä

edes oikeudessa. Vaikka toisakseen: *mitäs siitä, kunhan tyttö vain sai tuomion.*

Niin päätteli valkoinen valioyleisö, ja klubeissa piisasi pitkälle hauskuutta siitä, miten katutyttö oli tehnyt kamreerin vaarattomaksi.

HERRASVÄKI MENI SAAREEN

Herrasväki meni saareen, sun fralilalilei.

Taikka oikeastaan alkoi fralilalilei vasta sitten kun herrasväki oli päässyt mukaanotettujen virvokkeiden, konjakin ja samppanjan, makuun ja hajaantunut pitkin saarta hauskuttelemaan.

Suomen herraskaisilla olikin niihin aikoihin tavaton halu hauskutella: olihan päästy punaisesta painajaisesta noin vain ikään, ja voittoriemun täytyi päästä pursuamaan tavalla millä hyvänsä. Mutta naukut ja niitä seuraava muu ajanviete olivat poikaa myös sen vuoksi, että jossakin itsekunkin valkoisen sisimmässä — voisiko nyt sanoa: sydämen — sopukassa naputteli jokin rauhattomuuden toukka yötä ja päivää, että itsekunkin kädet tuntuivat niin omituisen tahmaisilta ja että itsekunkin korvissa särähteli alituisen merkillisiä ääniä, jotka muistuttivat kuolonkiljahduksia. Hyvä siis saada naukku palan painikkeeksi, ja tätä painiketta olikin herran kiitos jäänyt yhden ja toisen valkoisen kellariin vahvan puoleisesti, niin yleiseen kuin vakuutettiin, että punaiset olivat pistäneet kaiken parempiin suihin.

No, niin. Piti puhuamme herrasväestä saarella.

Nämä olivat todella oikeita herraskaisia, vääräntämättömiä valkoisia, joiden kädet eivät olleet

känsäin pilaamat eikä omatunto liikaherkkyyden, ja oli joukkoon päässyt vain kaksi vähemmän herraskaista, puhelinneiti ja pillerinpyörittäjä, indiviidejä, jotka aina ja kaikkialla häilyvät ikäänkuin herraseuran hulpioina, niskat nöyrinä — ylöspäin, mutta nokka pystyssä — alaspäin: sekulia.

Ja sitten naukattiin ja sitten hajaannuttiin hauskuttelemaan pitkin saarta, niin että leiripaikalle jäi vain seurueen kasvannaiset; sentraalineiti ja farmaseutti. Molemmat olivat nousuhumalassa, mutta eivät silti erin halukkaita jatkamaan päivän ohjelmaa. Farmaseutti liiatenkin huokaili vain sitä raskaammin kuta useamman maljan kallisti, kunnes lopuksi äityi tykkänään, viskasi vimmaisena lasinsa rantakallioon ja vaipui yhtäkkiä pää käden varassa synkkänä tuijottamaan. Puhelinneiti aikansa kummasteltuaan pitkästyí, siirtyi lähemmäksi ja vihdoín tutkasi toverinsa apeuden syytä.

— Muuten vain ei haluta, vastasi toinen, minkä jälkeen loi tutkivan katseen vieressään olevaan sulottareen, kunnes muitta mutkitta sähähti:

— Sanonko ma?

Sulotar ymmärsi, että jokin piru oli merrassa ja kehotti toista keventämään sydäntään.

Tuskan hien kihotessa poloisen pillerinpyörittäjän otsalle ja häpeänpunan lehahtaessa hänen poskilleen ähkäsi hän:

— Veljeni ja isäni on valkoisten vankina.

— No, entäs sitten? Niin minunkin veljeni ja sisareni, vakuutti ystävättärensä.

Farmaseutin mieli keveni huomattavasti: oli siis seurassa muitakin kuin hän, jonka asiat olivat

yhtä huonot. Alkoivat sen takia luottavasti turista. Teki oikein hyvää saada rauhassa rupatella arasta asiasta — muu seurue oli tietenkin kadonnut turvallisen välimatkan päähän viidakon varjoon. Ja kuinka ollakaan: farmaseutti lämpeni, kohtalotoverin enemmän tai vähemmän vilpitön osanotto lievitti, ja niin heräsi hänessä yhtäkkiä miehuudenpuuska.

— Mitäs jos yrittäisi tehdä jotakin heidän hyväkseen? Ovathan he joka tapauksessa minun omaisiani.

— Miksikäs ei, yllytti neitonen. Onhan meillä tässä vaikutusvaltaisia tuttavias: suosituksia heiltä, ja kaikki käy kuin tanssi.

— Piru, sähähti pillerinpyörittäjä, sanokoot mitä hyvänsä, mutta jotakin minun täytyy tehdä.

Ja tähän ennättivät nämä herrasväen hännänhuiput päästä muun seurueen saapuessa virkistysmatkaltaan ja koko joukkueen hankkiutuessa lähtemään saarelta, sun fralilalilei.

*

Tuumasta toimeen: farmaseutti matkusti ensin Helsinkiin, missä veljen oli määrä olla pidätettynä. Pääsi suositusten avulla vaivatta vankileirin päällystön puheille. Nämä selailivat loppumattomia luettelolajan, kunnes saivat selville, että pillerinpyörittäjän keltoton velipekka oli aikoja "kuollut". Sekä kuollut että kuopattu. Tarpeettomia siis ylinhimilliset ponnistukset ja suositukset veljen pelastamiseksi.

Sitten Tammisaareen.

— Tottahan toki sentään on isä elossa, ajat-

teli itseään rohkaisten poloinen omaistensa etsijä tiellä.

Perillä kääntyi Kuoleman esikartanon kaikkivaltioiden puoleen. Taas selailtiin papereja — pitkään ja perinpohjin. Lopuksi löydettiin mitä etsittiin:

Isä oli jo aikoja ammuttu.

Poika ymmärsi liikkuvansa turhilla asioilla. Sydän ei syttä valkeampi. Ihan omaatuntoa kolkutti, ettei aikaisemmin ollut kuullut veren ääntä, vaikka olikin — valkoinen. Pohti mitä nyt tehdä. Jotakinhan sitä olisi pitänyt kivistävän sydäneläin rauhoittamiseksi. Jopas keksi. Oli korjattava ruumis ja haudattava se kunniallisesti kotipuoleen kaikkien valkoisten ystäviensä uhallakin. Sanokoot ihmiset mitä hyvänsä. Pojasta tuntui, että tällainen toimenpide oli omiaan suuresti keventämään oman tunnon taakkaa.

Kääntyi sen takia leiripäällystön puoleen.

— Missä hänen ruumiinsa sitten?

— Hänen ruumiinsa! ihmettelevät valkoiset viranomaiset. Kaikkiapa sitä tiedusteltiin! Ikäänkuin ei ruumiita olisi ollut niin paljon, ettei isä jumalakaan voisi sanoa mihin kukin raato on kuopattu.

Ja taas älyää poika olevansa sulan suotta jalkeilla. Lähtee siis kotipuoleensa. Mutta matkalla saa uuden valoisan ajatuksen: ainakin voi hän laittaa kuolinilmoituksen lehteen.

Kirjottaa siis kotiin päästyään kuolinilmoituksen, missä kaunistelematta mainitsee, että veljensä se ja se kuoli Helsingin vankileirillä, ja isänsä se ja

se ammuttiin Tammisaassa, ja että heitä surren muisteli veli ja poika se ja se. Kirjoitti toisin sanoen aivan tavallisen kuolinilmotuksen, missä oli merkille pantavaa vain se, että kiertelemättä kaartelematta pisti alle oman nimensä, prikkasi tahallaan itsensä.

Omantunnon tähden näet.

Mutta jos hän oli luullut siitä jotakin myrskyä nousevan — pieni marttyyrituska ei hänestä olisi ollut lainkaan haitaksi —, niin erehtyi hän pahasti. Valkoiset eivät ensinkään osottaneet mieltään. Ta-
pahtuiko tämä siksi, ettei varsinainen valkoinen herrasväki pitänyt niin erin suurta lukua mitä joku viheliäinen pillerinpyörittäjä sai päähänsä tehdä, vaiko siksi, että hän toimenpiteellään tuli rauhoittaneeksi valkoista omaatuntoa yleensä, ei ole hyvä mennä sanomaan.

Ja pääasiaahan oli, että urhea farmaseuttimme itse sai tyynnytettyä araksi käyneen sydäналansa, niin että hän saattoi entistä kepeämmin mielin lyöttäytyä matkaan, kun herttainen valkoinen vallasväki jälleen teki tavallisen hauskuttelumatkansa saarelle.

Sun fralilalilei.

RUUMIINRYÖSTÄJÄ

Cabaret Rouge on Skandinavian hauskimpia huvittelupaikkoja. Siellä on toisinaan verrattomia taiteilijoita. Mutta toisinaan on ohjelma huonompi.

Esiintyipä siellä tässä kerran "taiteilija", joka nikotiinin, alkohoolin ja ties minkä kerrassaan vai- vaiseksi panemalla äämentähteellä kiitteli päissään olevaa yleisöä sen muka Saksalle sen vastoinikäymi- sessä osoittamasta myötätunnosta. Ajatelkaa nyt: kabaret-yleisön edessä ymmärryksensä loppuun juo- nut mies naukumassa sympatiaa suurelle, joskin sen yläluokan päänsä seinään lyöttämälle maalle. On sekin scheidemannilaisten diplomatiaa: palkata mokoma variksenpelätti valvomaan maailmanval- lan etuja piskuiseen kapakkaan. Sillä voidaan olla varmoja siitä, ettei varieteen itsensä kannata mak- saa tämän sortin taiteilijalle niin suurta korvausta, että sillä kannattaisi joka illaksi prässäyttää mus- tanpuvun housut, käydä tarpeeksi usein lääkärissä ja väkiperäisesti jatkaa organisminsa myrkyttä- mistä "kiihoitusaineilla". Tällainen "taiteilija" ei ole isästä jumalasta.

Mutta muuten on Cabaret Rouge, kuten sa- nottu, aika hauska paikka, ja kertyy sen pieni salonki tavallisesti valioyleisöä täpösen täyteen.

Siellä istuvat ne, joilla ei sen raskaampaa

aherrusta olekaan, jotka sota-aikana ja ennen sitä osasivat turvottaa mahaansa mutta varsinkin kukkaroaan köyhän kansan laihtuessa ja köyhtyessä entisestäänkin: kriisiaikain paratiisilinnut, nuo, joiden omatunto ei koskaan pane vastaan mitä voitonjano vaatii.

Ja sitten istuu siellä näiden oikeat kädet, kulan parittajat: kaikenlaiset chefit, joilla on isäntiensä paheet mutta ei näiden omaisuutta, mutta joita nämä öljyttävät parahiksi sen verran, että heillä riittää intoa hiestyttää alapuolellaan olevia, sekä varoja sen verran, että silloin tällöin voivat pistäytyä Rougessa nauttimassa viinigrogista ja vajaverhoisista kintunsätkijöistä. Mikäli he istuvat siellä joka ilta, on se merkinä siitä, että he ovat isäntiensä tavoin oppineet kahmaisemaan sieltä missä on.

Niin, ja pistäytyy siellä toisinaan kelpo maalaisetäkin haihduttamaan huoliaan sen vääryyden johdosta, minkä hänelle on tehnyt elintarvehallitus maksamalla elintarpeista vain kymmenkertaisen hinnan.

Siinä Rougen kotimaiset vieraat.

Ulkomaiset taas ovat karvaa kaikenlaista alkaen liikemiehistä sanomalähettiläihin saakka, joista viimeksi mainitut kylläkin tarvitsevat alkooholin innoitusta kyetäkseen sadannen tai tuhanennen kerran paikallisessa sanomalehdistössä torjumaan kukin maansa työväenluokan ulkomaille levittämät (tietysti) täysin perättömät tiedot Mannerheimien, Noskien, Petljurain y. m. teko-

sista: tapettu on työläisiä — oikasevat nuo auliisti palkitut neekerit — mutta taiten. Ei liikaa.

Hauskoja iltoja lienevät Rougessa myös vietäneet Suomen hallituksen myöntämällä puolella miljoonalla ja muilla näppärästi hankituilla varoilla Mannerheimin ja Judenitshin kalpakaveri, demokraatti, kubanilainen kasakkaeversti seurueineen, nuo, jotka ovat tehneet murhia aatteellisista syistä mutta rosvouksia vähemmän aatteellisista — maan kunniavieraat, joiden karkoittaminen ei olisi ollut kenenkään mieleenkään, samaan aikaan kun Suomen valkopirujen käsistä paenneita työläiskrekkeleita vietiin viivana takaisin rajan yli.

Kirjavaa kansaa siis, joskin kysymys koskee vain vivahduseroa. Läpeensä sivistynyttä luonnollisesti. Täyttyyhän salonki kansainvälisestä kermasta. Ei kukaan häiritse toistaan. Osataanhan antaa arvo aate- ja säätyveljille. Vain joskus rikkoo ylevän harmonian tökerö sorasointu.

Niinpä löysi sinne taannoin tiensä muudan Mannerheimin valkoisenruusun ritari, oikea malli-exemplaari, ja nehän, kuten tunnettua, eivät tunne "muuta johtajaa ei luoja" kuin oman itsensä. Niillä on omat tapansa asua tätä maailmaa ja sankaruus pursuaa niistä muuallakin kuin köyhäinkortteleissa ja vankileireillä. Niiden ylin into on kaikkialla näyttää mitä miehiä ovat, jos kohta suuri yleisö alkaa siitä jo olla muutenkin selvillä.

No niin. Pistäysi kabarettiimme. Heittäytyi Napoleon-eleillä tuolilleen. Eli ensimmäisestä ohjelmanumerosta alkaen mukana. Löi kepillä tahtia. Hihkasi milloin ei arvellut laulajan tulevan omin

apuineen toimeen, kun taas tanssinumeron kestäessä ponnahti tuoliltaan ja esitti omaa ohjelmaansa pöytänsä ympärillä. Kihosi grogi yhä enemmän tukkaan. Pääsi yhä enemmän valloilleen. Kätteli taiteilijoita ja hurrasi äänensä käheäksi. Hoputti viinurin tuomaan ruusuja, paljon ruusuja @ 2 kruunua. Syyti niitä lavalle puolisen kuormaa. Ihmetteli, kun ne eivät aikaansaaneet varsin silmiinpistävää kiitollisuutta: niitä sotkeutui esiintyjäin jalkoihin, varisi salongin puolelle, vierä sinne ja tänne — ihan tarkoituksellisesti. Eikä sitten edes hyvin ansaittua hymyä kevytkenkäisen sulottaren rusomaalisilta huulilta, mutta kyllä vahingoniloisia katseita yleisön taholta.

Suuttui lopuksi Mannerheiminmies. Kohosi omissa silmissään kuin roomalainen sadanpäämies. Tiuskasi äkäisenä jotakin suuremmoista:

— Minä olen Helsingistä!

Jäi suu auki odottamaan minkä vaikutuksen tekisi tämä korkealuontoinen "Sesam, aukene".

Lavalla juuri viehkeä keiju oli leijaillut viimeisen kuvionsa. Sieppasi sivumennen korvaansa helsinkiläisen ihailijansa huomautuksen. Niijasi, nyökkäsi, iski häijynä suurelle yleisölle silmää ja myhähti:

— Helsingistäpä tietenkin, mistäpä muualta.

Myhähti ja katosi samassa raskaan samettiväliverhon rakosesta.

Suuri yleisö hengähti helpotuksesta. Se ei tietenkään tahtonut kieltää sukulaisuuttaan, mutta pyysi saada olla rauhassa. Viinurit vaihtoivat keskenään ymmärtäväisen katseen. Mannerheimin-

mies putosi ylilastissa tuolilleen älyämättä mitään. Eihän ole järki haittana näillä muutenkaan, miten sitten, kun moniviikkoista humalaa on terästetty kymmenkunnalla viinigrogilla.

Jos olisi älynnyt, olisi varmaan tullut sano-neeksi itselleen:

— Kannattipa nyt tämänkin takia taistella oikeuden ja totuuden puolesta ja saada vapauden-ruusun. Puhumattakaan siitä, että kansa lakoisi kahden puolen, ei saa edes vaivaista silmäniskua pahanpäiväiseltä tanssijattarelta. Täähän vasta hassua.

Tai jotain muuta sinnepäin.

Sillä epäilemättä on typerää kahlata kaina-loita myöten työläisveressä ja ammatikseen ryöstää ruumiita, puhdistaa työväenjärjestöjen kassoja ja kaikkia muita kassoja niin roimasti, että kähvelle-tyillä varoilla voi elellä Suomessa kuin Kroisos, mutta myös pistäytyä naapurimaassa ja liikkua siellä leveästi ja kylvää kuormittain ruusuja @ 2 kruunua silloin kun suomenmarkka on makulatuu-rin arvossa, kun tällä kaikella sankaruuden ja ros-vottujen varojen tuhlauksella ei kuitenkaan kykene herättämään edes varieteesulottaren myötätuntoa.

Paremmanhan toki luulisi olevan pyyn pivossa kuin kahden oksalla: jos ei olisi puuttunut henkeä koskeviin asioihin eikä havitellut köyhäin työläis-ten otsansa hiessä hankkimia niukkoja varoja, niin olisi toki omatunto ja kädet puhtaat ja nauttisi ainakin omaa kunnioitustaan.

Kun nyt sensijaan: ei retkua parempi, roikko,

jolle nyrpistetään nenää, ikäänkuin viattomain työ-
läisten veri lemahtaisi ruusujen sijasta, joita ruu-
miinryöstäjä toivottomana kylvää.

SUUR-SODAN SOTURI

Honoré on champagnelainen muonamies. Hänellä on kolme lasta. Hän on otsansa hiessä syönyt jokapäiväistä leipäänsä. Vaimo on käynyt ansiotyössä. Muuten olisivat lapset nähneet nälkää. Vieraan vehnävainiolla on mies raastanut kouransa kyhmyisiksi, vaimo sierottanut viinitarhassa kätensä. Ranskalainen sirous on heiltä kadonnut pellonojiin, riiheen ja viinikuurnaan. He eivät ole viehkeämpiä kuin käsikiviä vääntänyt pohjoismainen orja. He ovat tyypillisiä ranskalaisia maalaistyöläisiä, jotka suunnattomilla ponnistuksilla ovat onnistuneet hankkimaan vain niukan toimeentulon ja joiden lapset kulkevat repaleissa.

Mutta he ovat olleet suhteellisen tyytyväisiä. Uskonnollinen hapatus oli heistä suurimmalta osaltaan haihtunut. Mitä oli jäljellä, se oli velvollisuuden oppia: olihan alemman kansan raadettava. Eikä siinä tarvittu uskontoakaan. Oli olemassa nälän laki ja kaikellaisia muita lakeja, joiden mukaan köyhän oli tehtävä työtä, rikkaan oli vain korjattava sato. Kirjoitettu laki ei pakottanut työhön kumpaakaan. Mutta se suojeli vain rikasta jättäen köyhän oman onnensa nojaan.

Tee siis työtä! Ja Honoré vaimoineen teki työtä. Kunnes puhkesi sota, jolloin muonamie-

hemme oli pukeuduttava asetakkiin ja henkikurkussa riennettävä rajalle saksalaisia vastaan.

Tämä outo käänne oli järkyttävä. Olisi tehnyt mieli hieman haikailla. Aina on niin kovin kummallista milloin täytyy tehdä jotakin sellaista mistä ei ymmärrä vähääkään. Honoré ei viljellyt kirjallisuutta eikä sanomalehtiäkään eikä niin muodoiin oikeastaan tiennyt, että saksalainen oli hänen verivihollisensa. Itsepuolestaan ei hän kantanut kaunaa ei enempää juutalaista kuin kreekkiläistäkään kohtaan, ja jos hän olisi saanut sopia jupakan jonkun saksalaisen turpeenpuskijan kanssa, niin ei koko maailmansodasta olisi tullut yhtään mitään. Olisivat vain menneet krouviin, ottaneet hyvät homssit ja vaikkapa sen päälle muodon vuoksi vähän tapella nujuuttaneet, mutta rauha siitä olisi yhtäkaikki tullut pitkiksi ajoiksi. Kun sen sijaan sodasta nyt päättivät Pariisin, Berliinin, Wienin, Pietarin, Lontoon ja New Yorkin pankkiirit, ja nämä eivät keksineet laiskojen pääomiensa kartuttamiseksi mitään läheskään niin verratonta keinoa kuin sodan. He sijoittivat afääriin pääomat, Honoréet selkänahkansa, ja asia oli sitä myöten selvä.

Mutta tätä kaikkea ei Honoré tietenkään ymmärtänyt. Hän oli selvillä vain siitä, että työväki yleensä, eikä ainoastaan hän, oli kaikkinaista sotaa vastaan. Mutta nyt selittivät kansanjohtajat, että tämän sodan suhteen oli asianlaita aivan toinen. Tällä kertaa oli kysymyksessä kansan vapauden ja vapauden puolustaminen yleensä raakalaisia ja vapauden sortajia vastaan. Nämä kun nyt vain

lyötäisiin, niin ei ainoastaan varmennettaisi entistä vapautta vaan myös saavutettaisiin aivan uusi ihmeellinen vapaus, köyhyys ja kurjuus loppuisi, tai-vas astuisi alas maanpäälle. Yksi ainoa kansan-johtaja vain, Jaurès-niminen, uskalsi tuoda esiin, että sodalla päinvastoin paiskattaisiin koko "sivis-tynyt" maailma perikatoon. Mutta hän ammut-tiin kuin hullu koira ja ampuja pantiin varmuuden vuoksi tallelle odottamaan palkkaa isänmaallisesta hyvästätyöstään.

Ja niinpä Honoré kelpo isänmaanpoikana riensi nupisematta rajalle, sai Charleroissa ensi kerran mitä kuuluu, peräytyi joukkojensa mukana Marnelle, syyti siellä puolestaan lyijyä peräytyvään saksalaisten luokkatovereidensa selkään, kaivautui Aisnella juoksuhautoihin, jahtasi siellä vuosikausia lähimmäisensä henkeä, teki uloskarkauksia pitkin edellähyökänneiden senegalilaisten rotevia selkiä, oli itse alttiina kivääri- ja kuularuiskutulelle, kykki kranaattisateissa, sai niskaansa pommeja taivaasta, haukotteli myrkyllisissä kaasupilvissä, haavoittui kymmenkunta kertaa, oli kolmasti pilkkukuumeessa ja lukemattomat kerrat muissa kuumeissa, näki monesti nälkää, suri vaimoan ja lapsiaan, kävi sotaa toisin sanoen, kunnes Der Kaiser pisti miek-kansa tuppeen ja niinikään asetakkiin pakotettu saksalainen työläinen lähti kotiinsa kuulemaan mitä Liebknechtillä oli sanottavana.

Ehdittyään Marnelta Reinille — saatettuaan sodan maalleen voittoisaan loppuun sai Honoré palata kotiinsa. Ja kyllä jo oli aikakin. Hän oli tykkänään menehtynyt. Hänestä ei ollut minne-

kään. Jokin sotasairaus, jota eivät lääkäritkään ymmärtäneet, viskasi hänet kotiin päästyään vuoteelle. Perheen elättäjä oli hukannut työkuuntonsa juoksuhaudoissa, kauhuissa, kärsimyksissä. Hän kykeni enää vain yhteen: odottamaan sitä uutta ja ihmeellistä, joka kansanjohtajain vakuutusten mukaan välittömästi seuraisi sodan voittoisaa loppua. Hätäkös tässä oikeastaan, vaikka olikin mennyttä kalua, kun kerran isänmaa oli pelastettu eikä perheelläkään tulisi olemaan mitään hätää: yksi viheliäinen muonamies sinne tai tänne, siitä nyt ei kannattanut melua nostaa, ajatteli kaiketi Honoré kulta-aikaa odotellessaan.

Mutta kyllä sitä sai odottaa. Sen tulosta ei näkynyt pienintäkään merkkiä. Päinvastoin: "sota voittoon asti" näytti koituneen köyhän kansan turmioksi. Koskaan ei se ollut kärsinyt niin syvää kurjuutta kuin nyt. Koskaan ei sen asema ollut näyttänyt niin toivottomalta kuin nyt. "Kallis aika" kerrassaan tyrmistytti. Perheet, jotka onnistuivat saamaan takaisin huoltajansa, näkivät nälkää nekin, mitä sitten sellaiset, jotka olivat jo aikoja sitten menettäneet tukensa. Pariisissa vietettiin huimaavia voitonjuhlia, Joffre, Petain ja Foch saivat kultamiekkansa kukin, suurpelureita kannettiin riemusaatossa, mutta pelinappuloita, noita kaikkia kaikessa, armeijaa sankarin takana, sitä ei oikeastaan muistanut kukaan. Nimettömät sankarit ja sankarien omaiset, ne näkivät nälkää, kärsivät puutetta ja viruivat tautivuoteella. Raajarikot, ne kerjäsivät kaupunginporteilla.

Ja aikansa odotettuaan Honoré pitkästyi,

kääntyi sotadepartementin puoleen, valitti huoliaan ja pyysi apua. Sotadepartementissa kehoitettiin häntä kääntymään johonkin toiseen departementtiin, sieltä kolmanteen. Kolmannen jälkeen jäi hän odottamaan: olihan selvää, ettei häntä unohdetaisi. Olihan paitsi kansanjohtajia, myös suorastaan itse hallitus sadat kerrat pyhästi luvannut "muistaa urhoja".

Vääntelehti siis Honoré vuoteellaan ja odotti. Ja, aivan oikein: kuukausien perästä vihdoinkin astui santarmi muonamiehen matalaan majaan. Mielenliikutuksesta on poloinen sotapotilas menettää tajunsa. Haetaan vaimokin työstään. Tämä pyyhkii ilonkyyneleitä silmistään. Variksenpelättimen näköiset lapset painuvat ryysyineen hyväntekijän ympärille.

Santarmi penkomaan laukkuaan. Penkoo ja vihdoinkin ottaa sieltä esille ja ojentaa vuoteella viruvalle Honorélle — ei maksuosoitusta, ei setelitukkaa, ei sopimuskirjaa, jolla herra Clemenceau Ranskan hallituksen päämiehenä sitoutuisi pitämään huolta sotapotilaasta ja tämän perheestä — ei, vaan kuparisen muistomitalin, johon on kaiverrettu: "suur-sodan soturille". Ojentaa sen juhlaallisesti, nyökäyttää ylevästi, kapsahuttaa yhteen kantapänsä, lähtee.

Ja "suur-sodan soturi" jää tuskaisen tolkuttomana hypistelemään arvotonta kelistintä, vaimo purskahtaa itkuun, lapset parkuvat leipää.

Muonamiehen perhe ymmärtää tulleen perinpohjin petkutetuksi. Sitä on petkuttanut hallitus, sen on kavaltanut sosialistijohtajat. Sitä on

hosuttu nokkosilla ylhäältä ja alhaalta. Sitä on lyöty puulla päähän. Se on viskattu ristille. Luvattu vapaus oli vapautta kuolla nälkään.

Ei tule kysymykseenkään huolehtiminen sota-orvoista, leskistä, rammoista, rujoista — heitä voidaan korkeintaan hyvittää muistomitalilla tai parhaassa tapauksessa mitään merkitsemättömällä rovilla, kuin koiraa luulla, sillä mistä ne varat tulisivat ja millä sitte palkattaisiin Mannerheimin miehiä ja muita pahantekijöitä ympäri maailman murhaamaan Venäjän työläisiä?

E—hei. Köyhä kansa on tehnyt tehtävänsä, köyhä kansa saa mennä. Pariisin, Rooman, Lontoon ja New Yorkin pankkiirit hykertelevät kämmeniään ja sosialistikavaltajat pitävät huolta, ettei Honoré ja ne muut liian äänekkäästi isottelisi.

Mutta entä jos sentään: jos Honoré sittenkin tuskastuu, nousee viimeisillä voimillaan ja iskee taudinkuihduttamat mutta sitä luisevammat sormensa pankkiirien ja luokkansapettäjäin kurkkuun, kuinkas sitten, hyvät herrat?

Köyhä kansa lienee kohta kypsä näet.

MARTY — MARTTYYRI

Martya on Ranskan yläluokka rangaissut 20 vuoden kuritushuonetuomiolla siitä syystä, että hänellä on omatunto, että hän on kunnianmies ja että hän on köyhän luokkansa kaunistus; rikollinen yläluokka ei voi sietää sortamansa alaluokan hyveitä, häpeämättömyys ei viihdy kunniallisuuden parissa — telkien taa siis miehekäs jalous.

Mikäkö miehiään Marty?

Alkujaan tavallinen matruusi, mutta tavattoman lahjakkaana ja älykkäänä kehittänyt avujaan. Suoritti Toulonin merikonekoulussa kurssin mekaniikassa. Oli opiston parhain oppilas. Päätti kurssinsa loistavasti. Oli opettajainsa silmäterä, ainaisen kunnioituksen esine.

Vielä nytkin vuosien kuluttua, kun häntä syytetään raskaista rikoksista, antavat hänen opettajansa hänestä mairittelevia lausuntoja:

“Muistelen aina hänen sivistynyttä ja velvollisuudentuntoista palvelustapaansa ja hänen hienoa käytöstään”, lausuu muudan hänen opettajistaan.

“Olen aina kunnioittanut Martya hänen loistavien ominaisuuksiensa tähden. Hänen puheensa ja kirjoituksensa olivat aina mitä suurimman velvollisuudentunteen läpitunkemat. Uskon, ettei hän voisi tehdä mitään kunniatonta. Kunnioitukseni

häntä kohtaan ei koskaan horju”, vakuuttaa taas puolestaan opiston johtaja.

Ja tätä samaa vakuuttavat kaikki, jotka ovat olleet Martyn kanssa lähemmissä tekemisissä.

Taitonsa johdosta on hän korotettu ylimekanikoksi. Laivaston palveluksessa sodan aikana suorittamiensa ansioiden takia on meriministeri kahdesti osoittanut hänelle suosiotaan.

Torpeedonhävittäjällään Mustan meren eskaaderissa on hän miehistön suosikki. Upseerit häntä sensijaan vihaavat. Eivät voi sietää hänen nauttimaansa arvontoa, hänen, joka ”oikeastaan on vain matruusi”, vaikka kantaakin upseerin pukua. Häntä vainotaan. Hänelle ei ole kahteen vuoteen myönnetty lomaa. Mutta hän alistuu kuriin.

Sattuu kuitenkin tapauksia, jotka panevat maltin maljan pahasti läikähtelemään.

Martyn isä kuolee kotimaassa. Poika tahtoisi mennä syleilemään itkevää äitiään, lohduttelemaan surevia veljiään. Mutta ei saa lomaa, vaikka olisi siihen oikeutettu. Isku seuraa toistaan; saapuu jälleen suruviesti: on kuollut isoäiti ilman että Martylle oli annettu tilaisuutta suudella tätä ennen kuolemaa.

Martyn sappi käy sameammaksi. Viha vääryyttä vastaan ei ehkä sentään vielä purkautuisi, ellei olisi syytä suurempaankin.

On alkanut näet koko laivaston miehistöä arveluttaa. Mitä tekemistä heillä on Mustalla merellä? Onhan sota loppunut. Miksi siis he, tuhannet matruusit, pakotetaan yhä elämään erossa

omaisistaan ja taistelemaan ja kuolemaan Venäjän rannikolla tietämättä miksi? Venäjän työläisethän eivät ole Ranskan vihollisia, miksi siis pitää yllä saartoa ja taistella näitä vastaan?

Ja miehistö soutaa maihin, nostaa punaisen lipun ja solmii ikuisen toveriliiton venäläisten veljiensä kanssa.

Laivastolla on niinmuodoin puhjennut "kapina". Lahjakkaimpana ja luonteikkaimpana joutuu Marty kiilankärkeen. Hän se tietenkin on "kapinanjohtaja". Hänet pidätetään. Mutta laivastokin höyryää kohti kotimaata.

Nyt katoaa Marty neljäksi kuukaudeksi jäljettämiin. Hänestä ei tiedetä mitään. Hän viruu jossakin salaperäisessä vankiluolassa, jonne ehkä menehtyisi, elleivät hänen uskollisimmat toverinsa rangaistuksen uhallakin uumoisi hänen piilopaikkaansa ja pitäisi hänen miehekkyyttään yllä osoittamalla hänelle rakkauttaan, vakuuttamalla kunnioitustaan.

Neljän kuukauden perästä otetaan hänen asiansa esille sota-oikeudessa.

Vankilakurjuuden heikentämä, muusta maailmasta tykkänään eristetty Marty tuodaan pistinten välissä oikeuteen. Ja täällä, täällä puhkee hänen miehekkyytensä kaikista kokemistaan kärsimyksistä huolimatta kauneimpaan kukkaansa. Marty, joka "oikeastaan on vain tavallinen matruusi", pitää loistavan, kaksi ja puoli tuntia kestävästä puheen "kapinallisten" matruusitoveriensa puolesta, Venäjän köyhälistön puolesta, maailmanproletariaatin puolesta — vähiten itsensä.

Hän ei kiellä "rikostaan". Päinvastoin sanoo hän ottavansa vastatakseen toveriensäkin "rikok-
sista". Hän nimittäin on täysin näiden kannalla,
sillä kannalla nimittäin, että sota Venäjän köyhä-
listöä vastaan on niin suuri rikos, etteivät he voi-
neet ottaa sitä tunnoilleen. Kun Ranskan edustaja-
kamari ei kerran ole julistanut sotaa Venäjää vas-
taan, sotii Ranskan laivaston oleskelu Mustalla
merellä kansainvälisiä lakeja vastaan. Ja siksi
toiseksi ei heillä, matruuseilla, työläisillä, yleensä-
kään ole mitään halua taistella venäläisiä luokka-
tovereitaan vastaan, Venäjän rikollisesti näänny-
tettyä köyhälistöä vastaan, joka puolestaan ei ole
uhannut Ranskaa eikä nostanut asettaan sitä vas-
taan. Venäjän työläisten, Venäjän petomaisesti
kidutetun pohjakerran asia on heidänkin asiansa,
koko maailman köyhälistön yhteinen asia. Venäjän
vapauden päivän sammuessa sammuisi myös maa-
ilmanproletariaatin vapauden toivo. Viattomain
työläisten verestä nousisi riistoluokkain hirmuvalta
sellainen, että se kytkisi koko maailman kansat
ikuisiin aikoihin. Näin suuressa rikoksessa, ylä-
luokan rikoksessa työtätekevää luokkaa vastaan
ei minkään maan työläinen voi olla osallisena.

Näin puhuu puolueellisten tuomariensa edessä
Marty, puhuu syvimmällä sielunsa hehkulla, valaa
esitykseensä kaiken luokkansa miehekkyyden, pai-
nostaa käsitystään voimalla, joka on sitäkin ihme-
teltävämpi, kun hän on neljä pitkää kuukautta viru-
nut viheliäisessä vankiluolassa, eikä hänellä nyt-

kään ole mitään tukea lähellään, ei puolustus-asianajajaa, ei todistajia hänen puoleltaan.

Mutta hänen puheensa kaikuu kuuroille korville. Torpeedonhävittäjän upseerit tulevat ja kannustavat yhdestä suusta hänen päälleen, alhainen koston- ja vahingonilo viettää riemujuhlaansa: kerrankin saadaan nujerrettua miehistön suosikki, saadaan tieltä pois kiusallinen kilpailija, joka "oikeastaan on vain matruusi".

Ja taas nähdään sama näytelmä, joka Ranskassa ja muualla on uudistunut niin lukemattomia kertoja: kunnianmies sorretaan konnain sotkuportaaksi, valtiollinen roistomaisuus pyhitetään lainmukaisuudeksi ja oikeudellisuudeksi, korkein inhimillisyys, kaunein hyve julistetaan rikokseksi.

Mies, "joka ei voisi tehdä mitään kunniantonta", selitetään kunniattomaksi ja tuomitaan kahdeksikymmeneksi vuodeksi kuritushuoneeseen. Ja rikos? "Oikeus" on havainnut syytetyn olleen suhteissa bolshevikien kanssa, "vihollisten" kanssa, joita vastaan ei kuitenkaan koskaan ole julistettu sotaa.

Ja tämän uuden Dreyfus-skandaalin uhri teljetään vankilaan. Mutta sielläkin kasvavat vain hänen sankarilliset mittasuhteensa. Kolmasti valmistavat uskolliset ystävät hänelle pakotilaisuuden. Yhtä monta kertaa hän kieltäytyy. Hänhän ei ole mikään pahantekijä, ei ole tehnyt mitään rikosta, miksi käyttäisi hän siis kurjain rikollisten teitä? Ja loppuisiko riistoluokkain barbaria vankilaporttien ulkopuolella? Eikö koko nykyinen kapitalistinen yhteiskunta työväenluokalle merkinnyt

suurta kuritushuonetta, eikö pohjakerta ole kaikkialla kahleissa, eikö se joka paikassa ole yhtä alttiina yläluokan sorrolle ja vääryydelle? Niinkuin hän itse oli saanut ja saa kärsiä mielivallasta ja vainosta, niin saavat kärsiä kaikki työläiset. Parempi odottaa, kunnes kaikki syyttömät uhrit, maailmanköyhälistö, murtaa jättityrmänsä ukset, jaoittaa maahan koko kuritushuoneyhteiskunnan. Silloin vasta olisi todella vapaa hänkin.

Ja niin jää Marty itsetietoisien työläisen levollisuudella vankilaan suorittamaan rangaistustaan, mihin hän on tuomittu siksi, että hänellä on omatunto, että hän on kunnianmies.

JEANNE LABOURBE

Ranskalla oli jo ennestään suuri Jeannensa — Jeanne d'Arc, Orleanssin neitsyt, isänmaansa pelastaja, pyhimys.

Nyt sillä on toinen suuri Jeannensa — Jeanne *Labourbe*, koko ihmiskunnan esitaistelija, marttyyri mutta ei pyhimys (sanan porvarillisessa mielessä).

Jeanne d'Arcin kiduttivat kuoliaaksi Ranskan viholliset.

Jeanne *Labourben* tappoivat omat maamiehensä, valkoiset ranskalaiset upseerit, lahtarit.

Jeanne d'Arcille on pystytetty viisi muistopatsasta Pariisiin, lukemattomia pitkin Ranskaa.

Jeanne *Labourben* luut lahoavat jossakin Odessan hautausmaan kolkassa, koirankuopassa, eikä hänelle ole vielä kohotettu ainoatakaan monumenttia, mutta hänen muistonsa elää ikuisiin aikoihin maailman työväenluokan tietoisuudessa ja suurten, lahjomattomain runoilijain kanteleet tulevat helkkymään hänelle ajasta toiseen.

Jeanne d'Arc julistettiin pyhimyksi viisisataa vuotta kuolemansa jälkeen.

Jeanne *Labourbe on jo nyt* pyhimys — satain miljoonain proletaarien siunaama siksi.

Mikä sitten hänen elämänjuoksunsa?

Koruton mutta kaunis: herkeämätöntä uh-

rausta alaluokan hyväksi, vihdoin kuolema sen puolesta.

Jeanne Labourbe oli opettajatar. Hän olisi siis varsin hyvin voinut olla klerikaali, uskontoilija, pakanainpuettaja, köyhäin irvistelijä, rikkaiden nuohooja, jos olisi ollut tyypillinen ammatinsa edustaja.

Mutta luontopa olikin siunannut häntä tarkkana-
näköisillä silmillä, älyllä ja urheudella. Hänellä oli silmää näkemään köyhälistön kurjuuden, älyä ymmärtämään oikea paikkansa, rohkeutta seisomaan siinä.

Hän polveutui Père Lachaise-kirkkotarhan urhoista, hän oli siellä ammuttujen kommunaardien henkinen jälkeläinen. Hän oli Pariisin Kommuunin myöhäisvesa. Hän imi elinmehunsa pariisilaisen kirkkomaan kommunistijoukkohaudoista. Kummakos siis, jos hän itse kaatui kaukana, kaukana toisella hautausmaalla, toisella valkosutten temmelyskentällä.

Mutta kertokaamme hänestä asiallisemmin.

Hän oli ranskatar mutta jo varsin nuorena siirtynyt Venäjälle.

Täällä kohtasi hän ranskalaisen, köyhyyden keksinnöillä silatun kurjuuden sijasta alastoman, törkeän, taivaaseen asti huutavan kurjuuden, tapasi kotimaansa viehkeästi lakipykälillä puuteroidun mielivallan sijasta tsaarillisen nagaikkahirmuvallan, tutustui hirsipuihin.

Mutta tutustui myös muuhunkin: uljaasta kumoussuvustaan huonontuneen oman maansa työväenluokan sijasta, joka varpusten tavoin tappeli

keskenään rikkaiden pöydiltä pudonneista muruista jaksamatta luoda katsettaan kauemmas ja korkeammalle, tämän vajakasvuisen kotimaansa pohjakerran sijasta ilmestyi hänen silmiensä eteen Venäjän ilmiömäinen työväenluokka, joka sitä vähemmän tyytyi muruihin mitä syvemmin sitä kynteli solmuruoska, joka suuntasi katseensa sitä kauemmas mitä alemmas tomuun sen polki santarmin rautakanta, työväenluokka, jonka kalpeilla, kärsivillä kulmilla leikki uudenajan huomensäteet, ihmiskunnan suuren pääsinpäivän sarastus.

Ja kas: täällä löysi Jeanne Labourben taistelutarmo oikean maaperänsä, täällä tovereja, joiden kanssa kelpasi uurastaa, täällä urhoja, joille hetken etu ei merkinnyt mitään, vaan jotka iskivät ja uskalsivat iskeä suurensuuren asian puolesta: koko maailman köyhälistön vapautuksen puolesta.

Ja Venäjän pohjakerran kumotessa valtaistui-
men, suistaessa pylväiltään kaikki veriset entispyhimyksensä, taittaessa solmuruoskan ja maahan romahduttaessa hirsipuut liikkui Jeanne ensimmäisenä mukana hävitys- ja uudestiluomistyössä, liikkui itse ja veti mukanaan muita maanmiehiään.

— Mitäpä me, murisivat nämä. Olemmehan vieraassa maassa, mitä meille kuuluu tämän maan työväen pyrkimykset, komprometteeraamme vain itsemme, jos työväenluokka häviää.

— Mitäkö teille kuuluu? Hävetkää! —
sähisi heille kelpo ranskattaremme. Ja tekö mukamas "suuren" vallankumouksen ja Pariisin Kommuunin jälkeläisiä? Haudassaan kääntyvät oivat esi-isämme, jotka suuressa vallankumouksessa kuo-

livat yläluokkamme etujen vuoksi, kahdesti kommu-naardit, jotka kaatuivat oman luokkansa puolesta. Pysähtyivätkö maamme vallankumousten vaikutuk-set omaan maahamme, eikö niiden aatteet ja esi-merkki ole mullistaneet koko maailmaa, eikö itse tämä Venäjänkin vallankumous ole vain niiden jatkoa, eikö Pariisin Kommuuni nyt vain uudistu monikertaistuneena, sata kertaa valtavampiin kaa-voihin valautuneena, selväpiirteisempänä, suurem-moisempana. Ei ole nyt kysymys yksin Venäjästä, vaan koko ihmiskunnasta, kaikista maista ja kan-soista. Soihtu, joka tänään on sytytetty Mosko-vassa ja Pietarissa, loimuaa huomenna tai yli-huomenna taikka myöhemmin myös Pariisissa, Ber-liinissä, kaikkialla. Yli maailman kimmahtavat punakipinät, syttyy kumouksen liekki ennemmin tai myöhemmin. Venäjän vallankumous — se on yleis-maailmallisen proletariaatin yhteinen asia, kaikkien meidän asia.

Ja nurisijat häpeävät, huomaavat olevansa väärässä, liittyvät mukaan. Ranskalainen työläi-nen tarttuu venäläisen veljensä käteen, porvarei-den päähänpänttäämä patriotismi haihtuu utuna kansainvälisen veljeydenaatteen siipien tieltä: työ-läisellä on vain yksi isänmaa: luokkansa.

Mutta voittoisa vallankumous alkaa kauhis-cuttaa kaikkien maiden vallassaolijoita.

— Ilmeinen maailmanvaara, ähisevät nämä aivan oikein.

Sitä vastaan siis kynsin hampain. Loppuu varsinainen kapitalistinen maailmansota. Hyvin joutuvat venäläisten työläisten pyöveleiksi kaikkien

maiden upseerit, ammattimurhaajat. On tankkeja, on lentokoneita, on merihirviöitä, on myrkkykaasuja — kas niillä kelpaa höyhentää kumouksellisia työläisiä. Suomella oli Mannerheiminsa saksalaisine välikappaleineen, ja selvä tuli: Suomen työväenluokka iskettiin ikivaivaiseksi. Eikö meilläkin ole riittävästi Mannerheimejä (ja joutaa se hänkin) ja välikappaleita, niitähän on niin, ettei mihin panna. Venäjän köyhälistön kurkkuun siis! — raivoavat kaikkien maiden kapitalistit hampaitaan purren.

Ja palkkamurhaajajoukot syöstään joka puolelta saarron avulla nälkiinnytetyn vallankumous-Venäjän kimppuun. Asetakkiin pakotettuja työläisiäkin saadaan petoksella ja uhkauksilla matkaan. — —

Surukseen saa Jeanne kuulla, että osasto ranskalaisiakin satureja, hänen omia maamiehiään, on viskattu rajan yli pyövelöimään hänelle niin kalliiksi käynnyttä vallankumousta.

Hetkeäkään viivyttelemättä kiiruhtaa hän Odessaan, missä nämä ovat ryhtyneet ukrainalaisten maanylkyreiden arvottomiksi rengeiksi.

Nyt vasta pääsee hänen älykkäisyytensä, kaunopuheisuutensa ja rohkeutensa täysiin oikeuksiinsa. Valkoiset upseerit ovat kuolemanrangaisuksen uhalla kieltäneet "bolshevikikiihoituksen". Kiihoittaa saa vain tsaarin ja muiden riistäjien hyväksi. Mutta Jeanneko siitä säikähtyisi? Ei.

Vastustamattomana, mukaansatempaavana kulkee hän ranskalaisen soturin luota toisen luo.

— Mitä? — sanoo hän, aijotteko todella tais-

tella venäläisiä työläisiä vastaan, te, ranskalaiset työläiset, taistella omaa luokkaanne, niin, ja siten omaa itseänne vastaan? Oletteko te todellakin maailmansodan kauhuissa niin menettäneet ymmärryksenne, ovatko petolliset kansanjohtajat niin hämmentäneet teidän käsityksenne, että nyt aiotte tappaa saman aatteen esitaistelijoita, jonka puolesta mainehikkaat esi-isänne itse taistelivat ja kaatuivat? Milloin ranskalainen työläinen, monien luokkasotien jälkeläinen, on vajonnut niin alas, että on ruvennut isäinsä teilaajien veräjäkoiraksi? Tulitte pitämään kurissa pahantekijöitä, niinkö? Kääntäkää siis pistimenne päälliköitänne vastaan, kaikkia Venäjän kansan kuristajia vastaan, sillä he ovat ainoat pahantekijät tässä maassa. Kysykää kansalta siellä, missä nämä ovat kulkeneet, niin saatte vastauksen: murhaavat, murhaavat. Vapauttamaan maata, niinhän? Päinvastoin: vapauttakaa vain oma maanne kiskurien hirmuvallasta, tämän maan, Venäjän maan, ovat työläiset jo vapauttaneet. Voi voi, rakkaat veljet, huonoilla jäljillä olette. Tehkää parannus, lyökää veljenkättä "vihollisenne" kanssa ja kääntykää sitten kotiinne. Älkää ruvetko veljienne pyöveleiksi.

— —

Ja hyvä sana vaikuttaa aina milloin sillä on otollinen maaperä. Ranskalaisilla sutureilla ei toden totta ollut muuta mielessäkään kuin päästä kotiin — neljän vuoden sotahelvetti oli jo vienyt halun tappaa ja tulla tapetuksi. Häpesivät jopa, että *naisen* oli tarvinnut tulla saarnaamaan heille järkeä. Ja niinpä tapahtui se, mistä koitui niin

paljon työtä ja vaivaa ranskalaisille sota-”oikeuksille” ja mistä keltakuumeinen Marokko sai niin paljon uusia vieraita: sotilaat tekivät kapinan.

— Emme lähde Venäjän työläisiä vastaan, sanoivat nämä.

Mutta eihän riittänyt ”sivistyneille” ranskalaisille valkokaartiupseereille rykmenttinsä rankaiseminen. Pitihän rangaista kiihoittajaakin.

Tiesihän koko Odessa, että Jeanne Labourbe se oli sotilaat villinnyt. Hän se siis otetaan kiinni, raastetaan kenttäoikeuteen ja tuomitaan kuolemaan. Mutta taas tapahtuu jotakin ilkeää: ei saada ainoatakaan sotilasta ampumaan häntä. Sirot ranskalaiset luutnantit vääntelevät vahattuja viiksejään:

— Tämöpä vasta pirua: ei mitään kuria, ei mitään järjestystä. Mitä enää sanovatkaan meille sotaministeri, mitä Clemenceau, mitä ystävämme kansanjohtajat?

Mutta pian ottavat he järkensä vangiksi. Suottako he olisivat käyneet tyyriitä sotakouluja. Tottahan he nyt itsekin pystyvät ottamaan hengen tuollaiselta turhanaikaiselta ihmisolennolta.

Ja niin panevat he täytäntöön teon, jonkalaisesta vast’ikään syyttäessään saksalaisia liittolaisia ja liittolaismielinen maailmansanomalehdistö laukoi järeitä panoksia loppumattomiin: saksalaiset murhanneet naisen, saksalaiset murhanneet naisen!

Iltahämmärässä vievät sydämettömät upseerit Jeannen hautausmaalle ja ranskalainen ritarillisuus suorittaa viimeisimmän urotekonsa: kymmenkunnan ratsupistoolin kuulat puhkaisevat naisrinnan; länsi-

mainen demokratia, "länsimainen sosialidemokratia", länsimainen kaulusraakuus, konnuus, roistomaisuus, kaikki mikä sen yläluokassa ja veijarikansanjohtajissa on kurjaa, viheliäistä ja siivotonta — ja mitä muuta heissä sitten on? — kaikki se vyöryy "sivistyksen" ja "kulttuurin" nimessä hennon naisruumiin yli, vaatii uhrikseen yhden aikakautemme ja kaikkien aikakausien ylevimmistä naisluonteista, joka eli ja kuoli luokkansa puolesta, tukahutti kaikki yksilölliset pyyteensä ja auliisti antoi nuoruutensa, intohimonsa, sulonsa suuren asiansa alttarille: koko kärsivän ihmiskunnan paremman tulevaisuuden lunnaaksi.

Mutta vaikka Jeanne Labourben luut lahovatkin tuntemattomassa koirankuopassa jossakin Odessan hautausmaan kolkassa, kuten verratonten suomalaisten sisariensa Hennalassa ja muualla, elää ja liikkuu hänen henkensä kaikkialla missä työläinen taistelee riistäjämurhaajia vastaan, ja hänen muistonsa vaeltaa kuin kiertotähti ajasta toiseen, on yksi vapautuneen ihmiskunnan kalleimmista entisperinnöistä vielä silloin, kun maailma ei enää tiedä eikä tahdo tietää mitään niistä verisistä hirtämisistä, jotka maassa ja toisessa tappoivat työläisiä ja teilasivat naisia.

Ja silloin ymmärretään Ranskassakin, että sen suurin Jeanne on — Jeanne *Labourbe*.

MARSELJEESI

(*Pikku Vapulle*)

Me olimme lehdossa leikkineet
miten parhaiten olimme voineet.
Mure mielessä, mutta kuitenkin
tovin toisenkin niin ilakoineet.

Ja kimpsut koottiin ja kampsut, kun
hämär heitteli huntujansa
ja tanssikummulle kokoontui
kylän karkelovalmis kansa.

Mut pois! Mitäs meille melskeestä
väen nuoren ja nauravan moisen.
Kukin kuulihan vielä korvissaan
sorasantujen pauhinan toisen.

Oli toinen tanssi tanssittu
kotipuolessa kolkko juuri,
kova kuolemantanssi, min pyörteisiin
oli kaatunut kansa suuri.

Kukin kenties hiljaa huokasi vain:
"Niin täällä kuin meilläkin *muinen*;
ilo elämän osansa ottavi, kun
yö saa sulohaaveiluinen."

Ja hymähti vielä matkalla, kun
monen vinhan jo virisi laulu,
kylä karkeloiva kun katosi pois:
"Niin tuttu, tuttu se taulu". — —

Pois, pois. Kukin kolkassa vaunun vait
oli kuin kuvapatsas ikään,
johon hehkua hengen lietsoa ei
vois maallinen mahti mikään.

Mut — kommunistinhan muistatte,
joka saarnasi lohtua vaivaan?
Mitä lausuikaan hän: "Lapsosten
on valtakunta taivaan."

Äkin viisauden tuta saimme me tuon,
vaitolo kun vaikea katkes,
syliss' äitinsä joukkomme nuorin kun
lapslahjoin lauluhun ratkes.

Tytön tyllerö, vuosilta neljän kai,
elohopean heljä ja herkkä,
sinikello keinuva taikka kuin
suvituudessa tutjuva kerkkä.

Sinikello —. Ei. Kuin hopeisen
soman soivan sa tiun luulit,
kun haltioissaan lauluaan
äkin lapsen sa laulavan kuulit.

Mitä lauloi hän? Sitä lauloi hän,
joka joukkojen suussa helää
joka kerta kun vuossadan eteenpäin
ne yhdessä toivissa elää.

Kun Bastiljen ne valloittaa,
kun seisoo ne suluilla kadun
tai kaatuu pyövelipistimiin
verin kirjaten sielunsa sadun.

Jota lauloi raatajat Suomenmaan,
kun uutta ne uursivat innoin,
yöst' aikain kun rotu rohkein sen
ylös astui henkensä hinnoin.

Jota sankarit ryysyiset lauloivat
ovell' ollessa tuhon jo hirveen,
jota kaiutti impemme kaunoiset
pään päällä jo päilyissä kirveen.

Niin, *marseljeesia* lauloi hän
suin hartain meille, jotka
maan vieraan helmaan heittänyt
oli koston korppikotka.

Ah, intoa, toivoa lauloi hän,
tulikipinän sieluhun viskas,
jokapäiväisyyden arjesta taas
säveleillään kiehtoen kiskas.

Ja määrään viittasi ylvääseen,
joka kaihtua uhkasi huoliin:
suku Suomen vartovi vaivattu,
verin viskattu piinatuoliin. — —

Niin lauloi hän. Lumos laulullaan
myös vieraat. Outo kieli
lisäs tenhoa vain. Mitä puuttuikin,
sen korvasi hehkuva mieli.

“Kas vain sitä tyttöä, ranskatar
hän varmaan on”, tokas eräs,
kun marseljeesihin maireimpaan
hän vaununnurkassa heräs.

Ei, vieras, älköhöt Ranskahan
sua viekö sävelet vapaat,
ja työläiskunto jos kaipios on,
sitä lähempääkin sä tapaat.

Luo katseesi Suomeen! Siellä sä näät,
mik' on työläisrinnoissa syttö,
mikä kunto kahlitut kaunistaa. —
Yks *heistä* on vain tämä tyttö.

KOHTAUS PIILOPIRTISSÄ

Tuli mieleeni piilopirtti
ja kolkko kohtaous siellä:
ovest' astui vangitun vaimo,
hän nälkäleirille tiellä.

Oli uupunut matkallansa,
toviks poikkesi ystäviinsä.
Ah, kuin koko luokkansa kurjuus
oli syöpynyt piirteisiinsä!

Ja kummakos: raskaana raukka
ja lapsia kotona joukko,
ei turvaa, ja puhtaaksi nuoltu
kodin köyhän jok' ainoa loukko.

Valon välkettä ei niin missään,
joka puolella haikeus harmain;
nälän vaiva, mut vaivoista vaikein:
isä perheen piinassa armain.

Se se viilteli kuin väkipuukko,
se se kannusti vaimorukkaa
palan viimeisen miehelle viemään —
muu kaikkihan huolien hukkaa.

Oli käärössä kannikka leivän
ja särvintä myös erä niukka
ja variksenvarpaita lasten,
oli suuteloitakin hiukka.

Ja viitaten viemisiinsä
tokas perheen äiti aimo:
voi jotakin aina, jos tahtoo! —
Ihan melkein ylpeä vaimo.

Teki lähtöä juur rupertellen
miten miehen mieli nyt hyvä
salatuomiset saadessansa —
kun sattui jo isku syvä.

Palas leiriltä vaimo toinen
jobin-postin polttavan tuoden:
mies toisen jo kylmänä, kuolo
edell' ehtinyt antinsa suoden.

Polo leski! Hän kalpeena kalman
väris niinkuin tuulessa lehti.
Tovin tuijotti tyhjyyteensä.
Pisar kuuma kulmille ehti.

Pisar ainoa. Ammoin kaikki
jo kuivuihan kyynelten lähteet.
Ja *tääkin* kun auvo nyt ehtyi,
vihan viljaa vain oli tähteet.

Tovin tuijotti. Tuskasta huokas.
Eväskäärönsä kaappasi kuumein.
— Tämä lapsille, lasten nyt vuoro!
näin voihkas hän vimmaisim huumein.

— Isän osa nyt lapsien olkoon.
Hyväks heidän mun täytyvi jaksaa
siks, että mä nään miten lapset
verikoirille velkansa maksaa.

Teko tehtävä lasten on eessä,
se syntymätöntäkin uottaa.
Hyvä että on monta heitä,
niin voinhan ma kostohon luottaa. —

Noin virkki, ja viimein läksi
pois horjuen ystävistään.
Mut kuin koko luokkansa hurjuus
nyt heijasti piirtehistään.

HUONOSTI HAUDATTUJA

Ne on niin huonosti haudattu —
niin voivotti muudan lehti:
pääkalloja turpeista irvistää,
moni vilkkuu sääri ja kyynärpää.
Jo koiratkin haudoille ehti.

(*Nelijalkaiset nyt vuorostaan.*)
Ja siinäkö toraa ja riitaa,
rakit työläisluista kun ärhentää,
ja nalkutus sen, joka ilman jää,
yön kaihessa viiltävi viitaa.

Sen verran ois toki odottanut,
maan että mustiin multiin
edes kunniall' olis kuopattu niin
joka työläinen, joka ammuttiin,
niin pitkälle kerran kun tultiin. — —

Näin lehti vaisuna vaikeroi.
Mut' turhaa kait sen huoli:
meka laatuun käy nelijalkaisten,
ei häiritse unta se lainkaan sen,
joka koirankuopalla kuoli.

Kun kerran on kestäetty orgia tuo,
kaksjalkaiset johon ryhtyi,
vert' ahmasi kun susi valkoinen
ja bakkanaaleihin kanssa sen
veritahrainen hunnikin yhtyi.

Kun on kestäetty *suttenkin* ulvonta,
mitäs koirista tällöin taikaa.
Peto jokainen osansa ottaa vain.
Sehän sääntö on Suomen valkean lain.
Tämä Suomenhan "suurta" on aikaa.

Ja siksi toiseksi: haitaksi ei
ole koirain ulvonta siellä:
kenties syvän surunsa uinua pois
väki riistetty, raadeltu, raiskattu vois,
meka öinen jos ei olis tiellä.

Ja valkeat luut, nepä muistuttaa
mitä tehtiin ja tehdään maassa.
Joka luuranko on "mene tekel", mi yön
läpi johtaa kostajajoukkoa työn,
vihan punnus se vain ajan vaa'assa.

Siell' olkoot miss' ovat — valkeat luut.
Pian loppuu pilkka jo julkee.
Pian loppuu ilveily hirtehin,
pito hurmeinen päättyy pyövelien.
Punakummitus haudoille kulkee.

Ja kuolleet kummuista nostattaa
ja vaivatut varsilta hautain,
joka piilopirttiin ennättäy,
esikartanoihin kuoleman käy
vapauttain kytkemät rautain.

Ja murhamiehillä täyttää taas
joka haudan, jost' uhrin se nostaa.
Vajapaikkaan oikea rikollinen,
sato kylvöstä niittää nyt työnä on sen,
punakummitus kun kova kostaa.

Niin taantua ei näet maailma voi,
ikipilkka että ja -piina
olis parhaimmiston palkkana vain.
Ei, ei! Side valkoinen vainoojain
vain valmis on käärinliina.

KANSA LUOMISTYÖSSÄ

Käy sääli teitä, vanhat tapaukset,
joist' aikakautten halki laulut uhos:
jo aukes teille unohduksen ukset,
jo koitti kerran, aika mennyt, tuhos.
Käy himmeäksi sankartöittes maine
ja sädekehäs sammuu aamun sumuun,
lyö patsaas lakoon ajan uuden laine
ja vaisu äänes hukkuu huomenhumuun,
kun ryntää esiin uusi sankarseura
ja uudet maineteot maailman täyttää,
kun iskee Idän uljas jalopeura,
kun *kansa* kerran suuruutensa näyttää.

Niin, kansa, Idän ihmetäysi kansa,
mi vuosisatain pakkoikeen taittaa
ja verta valuin astuin alhostansa
kuin kuumeess' uutta yhteiskuntaa laittaa
ja kiven kiveltä sen muurin nostaa
ja pylvään pystyttää ja jälleen pylvään,
ja hengellään sen joka tuuman ostaa
ja uhraa kaiken eestä teon ylvään,
kun vanhan hirmukauden haamut hirveet
ne pedonkynsin raatajia raastaa
ja yllä kansan häilyy kostonkirveet
ja luokat luhistuvat syytää saastaa.

Ah sitä näytelmää. Se huimaa, huumaa,
kun hökkelit ne linnoiks avartuvat,
kun ryysyt verhoo luomistulta kuumaa
ja ryysyist' astuu uudet jumalkuvat,
kun hän, mi tomuun tallattiin jo ammoin,
mi astinlautana vain pöyhkäin värjyi,
mi kantoi kirot aikakautten kammoin
ja jolle kylläs niinkuin koirall' ärjyi,
kun hän, mi pilkkaa vain ja tuskaa niitti,
nyt nousee niinkuin ihmeluoja tarun
ja voimin, jotka vainon vaiva siitti,
luo luomustaan nyt jälkeen pitkän parun.

Luo luomustaan, ja katso: kaikki horjuu,
hän mihin koskettaa nyt käsin vankoin,
ja rinnoin paljain vainoojansa torjuu,
jotk' esiin ennättäyivät parvin sankoin,
kun joka iskusta hän kaksi antaa
ja kaatuissaankin kaatajansa voittaa
ja korkealla jälleen päänsä kantaa
ja jälleen taistelee ja jälleen koittaa,
hän kunnes kerran lyönyt kaikki tieltään
on vallat vaanivat, yön kantajoukot,
ja toteuttain aatostaan ja mieltään
luo temppeleiksi orjuutensa loukot.

Luo luomustaan, mut voitoistaan ei juovu
kuin raukat kääpiöt nuo entisaikain,
päämaalistaan ei ihanasta luovu,
suur aina sankari on suurten taikain,
ain omanhyödyn kutsulle on kuollut
ja *aseena* vain itseänsä palvoo,
ei oman minuutensa tähden huollut,
vaan ihmiskunnan onnea vain valvoo
ja kaikkeuden tähden vuotaa verta
ja kaikkeuden vuoksi yössä uurtaa,
niin: *kaikkeuden on se voitto kerta*,
min vuoksi verta valuen se puurtaa.

Tuo ryysysuuruus juuri varjoon peittää,
mit' tehty suurt' on aikakautten mennen,
se paaden päälle kaiken vanhan heittää,
sen vertaista ei nähty maassa ennen,
kun nousee *miljoonat*, miss' *yksi muinen*,
kun *koko kansa* nähdään ihmetyössä
ja profetia kuuluu tuhatsuihin
maan vyörynä nyt muiden murheen yössä:
— Maat, kansat kaikki, nähkää meidän työmme
kuin me, te tehkää: laaskaa laiskain valta
ja lyökää sääliä niinkuin me lyömme
ja nouskaa, nouskaa raunioiden alta!

Venäjän päivänä 7—XI—19.

